

HENGELLISYYDEN TUKEMINEN ISOSTOIMINNASSA

Toiminnallinen opinnäytetyö Nakkilan seurakunnassa

Jaana Petäistö ja Liisa Pohjonen

Opinnäytetyö, syksy 2017

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) -diakoni

TIIVISTELMÄ

Petäistö, Jaana & Pohjonen, Liisa. Hengellisyyden tukeminen isostoiminnassa - Toiminnallinen opinnäytetyö Nakkilan seurakunnassa. Helsinki, syksy 2017, 109 s., 5 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, Sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tukea isoskoulutusta käyvän nuoren hengellisyyttä toiminnallisen ohjelmakokonaisuuden avulla. Tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa ohjelmakokonaisuus, joka vastaa isosten tarpeisiin, huomioiden samalla isoskoulutuksen valtakunnalliset ja paikalliset tavoitteet. Toisena tavoitteena oli, että suunniteltua ohjelmakokonaisuutta ja tuotettua materiaalia voi jatkossa hyödyntää kaikki halukkaat.

Opinnäytetyö oli toiminnallinen opinnäytetyö, jonka yhteistyökumppanina toimi Nakkilan seurakunnan nuorisotyö. Toiminnallinen osuus toteutettiin isoskoulutusleirillä toukokuussa 2017. Ohjelmakokonaisuuteen osallistui viisitoista nuorta. Ohjelmakokonaisuus koostui teeman pohjustuksesta, raamattutyöskentelystä, rukous-, esirukous- ja meditaatorasteista sekä musiikkihartaudesta.

Leiriläisiltä ja yhteistyökumppanin edustajalta kerättiin kirjallisesti palautetta toiminnasta. Palautteen pohjalta voidaan todeta ohjelmakokonaisuuden olleen toimiva ja mielekäs kokonaisuus. Hengellisyyden vaikean määriteltävyyden ja tiedostamisen vuoksi on kuitenkin haastavaa arvioida, toimiko ohjelmakokonaisuus nuorten hengellisyyttä tukevana toimintana.

Opinnäytetyön liitteeksi luotiin ohjelmakokonaisuudesta erillinen materiaalipaketti, joka mahdollistaa toteutetun kokonaisuuden hyödyntämisen jatkossa. Materiaalipaketti sisältää tarkat kuvaukset ohjelmakokonaisuuden jokaisesta vaiheesta ja sen on kuvitettu. Materiaalipaketin liitteenä on myös kaikki ohjelmakokonaisuutta varten tuotettu materiaali.

Asiasanat: Isostoiminta, rippikoulu, hengellisyys, nuoruus

ABSTRACT

Petäistö, Jaana & Pohjonen, Liisa. Supporting spirituality in confirmation class group leadership – A functional Thesis in the parish of Nakkila, Finland. Helsinki, Autumn 2017, 109 pages, 5 appendices. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconial Social Work. Degree: Bachelor of Social Services (AMK) Deacon.

The aim of this thesis was to support a youth's spirituality participation in the practical program in young confirmed volunteers' training. The goal is to plan and implement a complete program, which meets the needs of the young confirmed volunteers, taking into account the local and national objectives. Another goal was to plan an entire program and provide material which can be used in the future.

This study is a functional thesis project, which was conducted in co-operation with the youth work committee in the parish of Nakkila. The operational part was carried out in a young confirmed volunteer training camp in May 2017. Fifteen young people participated in the program. The program consisted of the theme foundations, Bible work, prayer, prayers of condolences, and silence retreats with control points and musical devotions.

Feedback on the operations was collected in writing from the camp director and representatives of the partners of the co-operation. On the basis of the feedback it can be stated that the whole program was functional and meaningful all-in-all. Due to the difficult definition and awareness of spirituality, it is rather challenging to evaluate whether the program is functionally supportive in youth spirituality.

As an appendix for the thesis a separate material package was created, enabling the implemented entity to be utilized in the future. The material package contains detailed descriptions of each stage of the entire program, as depicted by the illustrations. All the material produced for the whole program is also enclosed.

Keywords: Confirmation class group leadership, confirmation training, spirituality, youth

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 NUORUUS JA KRISTILLINEN KASVATUS.....	8
2.1 Nuoruus elämänvaiheena.....	8
2.2 Kristillinen kasvatus	9
2.3 Nuorisotyön kolme ulottuvuutta	11
3 ISOSTOIMINTA JA RIPPIKOULU	13
3.1 Rippikoulun tarkoitus ja sisältö	13
3.2 Isostoiminnan kehittyminen	14
3.3 Isostoiminnan suuntaviivat	15
3.4 Isosen tehtävät ja valmiudet	16
4 HENGELLISYYS.....	18
4.1 Hengellinen elämä.....	18
4.2 Raamattu.....	19
4.3 Rukous	20
4.4 Hiljentyminen ja meditaatio.....	21
4.5 Hartaudet ja rukoushetket	22
4.6 Hengellinen musiikki.....	23
5 KEHITTÄMISHANKE	25
5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö	25
5.2 Kehittämishankkeen vaiheet.....	25
5.3 Oman prosessin eteneminen.....	27
6 SUUNNITTELU.....	29
6.1 Aihealueet	29
6.2 Toteutustavat.....	29
7 TOTEUTUS.....	31
7.1 Leirin ohjelma ja organisointi	31
7.2 Aiheen ja ohjelmakokonaisuuden pohjustus.....	32
7.3 Raamattutyöskentely	33

7.4 Rukous-, esirukous- ja meditaatorastit	34
7.5 Musiikkihartaus.....	35
7.6 Palaute	35
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	37
8.1 Työn merkityksellisyys.....	37
8.2 Tavoitteiden saavuttaminen.....	38
8.3 Eettisyys, luotettavuus ja prosessin kulku	40
9 AMMATILLINEN KEHITTYMINEN	42
9.1 Diakoniatyöntekijän ammatillisuus.....	42
9.2 Sosionomin ammatillisuus	42
9.3 Yhteenveto	44
LÄHTEET	45
LIITE 1 - Ennakkokysely	50
LIITE 2 – Saatekirje	53
LIITE 3 – Palaute toiminnasta	55
LIITE 4 – Oma hengellisyyteni	57
LIITE 5 – Materiaalipaketti	58

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme on luonteeltaan kehittämispainotteinen, toiminnallinen opinnäytetyö. Opinnäytetyön tarkoituksena ja aiheena oli suunnitella ja toteuttaa isosen hengellisyyttä tukeva ohjelmakokonaisuus isoskoulutusleirille. Aihe on ajankohtainen, sillä Isoja ihmeitä -isostoiminnan linjaus 2016 ja Suuri ihme -rippikoulusuunnitelma 2017 painottavat nuoren kehityksen ja hengellisen kasvun tukemista. Työn aihe nousi yhteistyöseurakunnan tarpeesta vahvistaa isosen hengellisyyden tukemista ja hengellisyyden käsittelyä isoskoulutuksessa.

Opinnäytetyön päätavoitteena oli isosten hengellisyyden tukeminen. Tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa isoskoulutusta käyvien nuorten tarpeisiin pohjautuva ohjelmakokonaisuus, isoskoulutuksen valtakunnalliset ja paikalliset tavoitteet huomioiden. Kokonaisuuden suunnittelussa huomioitiin alusta alkaen materiaalin mahdollinen käyttö myös tulevaisuudessa ja siitä on koottu erillinen materiaalipaketti opinnäytetyön liitteeksi.

Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi pieni, noin 4600 hengen, Nakkilan seurakunta (Kirkkohallitus i.a.). Seurakunnassa on 14 työntekijää, joista nuorisotyöntekijä ja lehtori vastaavat seurakunnan nuorisotyöstä. Nuorten toiminnan tavoitteena on, että kaikki saavat olla omana itsenään, omine lahjoineen ja mielipiteineen mukana seurakunnassa. ”Seurakunta on turvallinen paikka kysellä omaa kutsumustaan ja kasvaa uskossa.” (Nakkilan seurakunta i.a.)

Nakkilan seurakunnan nuorisotyö on aktiivista ja monipuolista. Säännöllinen nuortentoiminta koostuu nuortenilloista, iltakahviloista, podcast- ja pelitoiminnasta sekä isoskoulutuksesta. Rippikoulun käyneille nuorille tarjotaan mahdollisuutta osallistua isoskoulutukseen. Isoskoulutus (ISKO 1) kestää vuoden ja se toteutuu pääasiassa iltakoulumallin mukaan, kokoontuen kerran joka toinen viikko. (Nakkilan seurakunta i.a.)

Kokoontumisten lisäksi isostoimintaan kuuluu isosen tehtävien käytännön harjoittelua, palvelutehtäviä, nuorteniltoja, jumalanpalveluksen toteutukseen osallistumista, rovasti- ja valtakunnallisia isostapahtumia sekä isoskoulutusleiri. Isoskoulutuksen käyneille on tarjolla myös jatkokoulutusta (ISKO 2), jossa syvennetään opittuja asioita. Jatkokoulutus toimii samalla periaatteella kuin ensimmäisen vuoden koulutus. (Nakkilan seurakunta i.a.)

2 NUORUUS JA KRISTILLINEN KASVATUS

2.1 Nuoruus elämänvaiheena

Nuoruus on lapsuuden ja aikuisuuden väliin sijoittuva kehitysvaihe. Yhteiskunnassa ja elämäntavoissa tapahtuneet ja tapahtuvat muutokset vaikeuttavat nuoruuden määrittelyä. On vaikeaa löytää yksimielistä määritelmää siitä, mistä iästä nuoruus alkaa ja mihin se päättyy. Lapsuudesta nuoruuteen siirtyminen on aikaistunut, sillä ravitsemuksen kehittyminen on aikaistanut puberteetin alkamiskäikää noin kymmeneen ikävuoteen. Myös nuorisokulttuurista on tullut osa myöhäislapsuutta elävien elämää. Jos nuoruuden ajatellaan päättyvän saavuttaessa aikuisten keskeiset roolit, kuten työelämä ja lasten saanti, pidentyy nuoruus kestämään pitkälle kolmannelle vuosikymmenelle, osalla jopa vielä pidempään. Määrittelyä vaikeuttaa myös länsimaissa tapahtunut aikuistumisen muuttuminen ”epämääräiseksi tapahtumaketjuksi”. (Nurmi ym. 2014, 148–149.)

Nuoruusiän kehitystä määrittäviä tekijöitä voidaan nähdä olevan ainakin neljä; fysiologiset muutokset ja kypsyminen, ajattelutaitojen kehitys, sosiaalisen kentän laajentuminen sekä sosiaalis-kulttuurisen ympäristön muutokset. Nuoren psykologiseen kehitykseen vaikuttavat niin puberteetti, koulusiirtymät kuin muutokset perhe- ja kaverisuhteissa. (Nurmi ym. 2014, 142, 144.) Nuoruusikää kutsutaankin myös toiseksi yksilöitymisvaiheeksi ja toiseksi mahdollisuudeksi persoonallisuuden rakentumiselle. Nuoren elämässä tapahtuvilla muutoksilla on ratkaiseva ja lopullinen vaikutus ihmisen persoonallisuuteen. Nuoren tulee sopeutua sisäisiin ja ulkoisiin muutoksiinsa ja määrittellä itsensä uudestaan. Löytääkseen uuden identiteettinsä, nuoren täytyy päästää irti lapsuudestaan. (Aalberg & Siimes 2007, 15, 67.)

Nuoruusiän kehityksellisenä päämääränä voidaan pitää itsehankitun autonomian saavuttamista. Itsenäisyyden saavuttamisen edellytyksiä on kuvattu kolmella kehityksellisellä tehtävällä, jotka nuoren tulee ratkaista. Hänen tulee irrottautua lapsuuden vanhemmista ja luoda heihin yhteys uudella aikuisella tasolla. Toisena

tehtävänä on muuttuneen ruumiinkuvan, seksuaalisuuden ja seksuaalisen identiteetin jäsentäminen. Lisäksi nuoren tulee kyetä hakemaan vertaistukea ikätovereiltaan kasvun ja kehityksen aikana. (Aalberg & Siimes 2007, 68.)

Yhtenä keskeisenä osana nuoruutta on ajattelutaitojen kehittyminen. Vaikka elämäkokemuksen karttuessa tiedot ja taidot lisääntyvät, ei ajattelun muodot muutu olennaisesti enää varhaisnuoruuden jälkeen. Nuoruuden aikana ajattelu kehittyy abstraktimmaksi, loogisemmaksi, yleistävämmäksi ja tulevaisuuteen suuntaavaksi. Tämän muutoksen myötä nuoret pystyvät luomaan laajempaa kuvaa itsestään sekä ympäröivästä maailmasta ja ottamaan muut ihmiset huomioon toiminnassaan. Myös kyky jäsentää omia periaatteita, ideologioita ja moraalia lisääntyy. (Nurmi ym. 2014, 152–153.)

Nuoruuden moninaisuudesta ja yksilöllisyydestä huolimatta voidaan nostaa esiin kuusi tekijää, jotka ovat keskeisiä nuoren kehittyessä lapsesta aikuiseksi. Ensimmäinen tekijä ja välttämätön edellytys kehitykselle on, että nuorista tulee välittää. Toisena on fyysinen ja emotionaalinen tila ja vapaus kehittyä, oppia tuntemaan itsensä, rajansa ja mahdollisuutensa sekä tilaa kokeilla ja erehtyä. Kolmantena tarvitaan ikätovereita, jotka auttavat kasvamaan ja kehittymään. Neljänneksi on nimetty rajat, jotka opettavat tuntemaan itsensä ja yhteiskunnan sekä ottamaan vastuuta. Viidentenä on mahdollisuus uhmata aikuisten hallinnassa olevaa yhteiskuntaa niin, että uhmaan vastataan. Viimeinen tekijä, aikuisten läsnäolo, mahdollistaa kaikki viisi muuta edellä mainittua asiaa. (Aalberg & Siimes 2007, 129–130.)

2.2 Kristillinen kasvatus

Kristilliselle kasvatukselle, kuten kasvatuksellekaan, ei ole olemassa vain yhtä ainoaa ja oikeaa määritelmää. Kasvatuksen erilaisia määritelmiä vertailtaessa voidaan kuitenkin listata piirteitä, joita kasvatukseen yleisesti liitetään. Nämä piirteet huomioiden voidaan kasvatuksen todeta olevan ”päämääräsuuntautunutta, arvoihin sitoutunutta toimintaa, joka toteutuu erityisessä vuorovaikutussuhteessa”. (Muhonen & Tirri 2008, 64–65.)

Kristillisen kasvatuksen määrittelyä voidaan lähestyä tarkastellen sen suhdetta uskontokasvatukseen ja uskonnolliseen kasvatukseen. Uskonnollinen kasvatus mielletään usein kasvatukseksi, joka perustuu johonkin tiettyyn tunnustukseen. Uskontokasvatuksen taasen ajatellaan olevan mihinkään tiettyyn uskonnolliseen tunnustukseen sitoutumatonta kasvatusta. Näin ajatellen kristillinen kasvatus on yksi uskonnollisen kasvatuksen muoto. (Muhonen & Tirri 2008, 66–67.)

Kasvatuksesta voidaan ajatella tulevan kristillistä silloin, kun tavoite ja sisältö ovat kristillisiä. Kristillisen kasvatuksen lähtökohtana on kristillinen ihmiskäsitys ja tietoisuus Jumalan rakkaudesta jokaista ihmistä kohtaan. (Räsänen 2008, 287–288.) Myös rakkaus, välittäminen ja hyväksyminen toimivat kristillisen kasvatuksen pohjana. Ihminen nähdään kokonaisvaltaisena psykofyysisenä kokonaisuutena. "Jumalan tahdosta me olemme erilaisia, mutta yhtä arvokkaita. Hän loi jokaisen ihmisen omaksi kuvakseen." (Riekkinen 2008, 83, 89, 91.)

Usein kristillisen kasvatuksen ajatellaan myös olevan kristillisen perinteen siirtämistä sukupolvelta toiselle. Sen voidaan ajatella olevan uskontokasvatusta, joka kasvattaa kristilliseen uskoon tai kasvatusta, jonka tavoitteena on kristillinen oppiminen. Kristillistä kasvatusta on määritelty myös kuuden ulottuvuuden kautta, jotka on karkeasti jaettu edustamaan joko sen hengellistä tai inhimillistä puolta. Ulottuvuudet ovat kuitenkin keskenään jatkuvassa vastavuoroisessa yhteydessä, eikä hengellisen ja inhimillisen puolten välille voi tehdä selkeää eroa. (Muhonen & Tirri 2008, 67, 77.)

Hengellistä puolta ilmentävät opillinen ulottuvuus eli opit ja uskomukset, rituaalinen ulottuvuus eli tavat ja perinteet sekä kokemuksellinen ulottuvuus eli kasvatussuhteen emotionaalinen ilmapiiri ja Jumalan rakkaus sekä läsnäolo. Inhimillistä puolta vastaavasti ilmentää eettis-moraalinen ulottuvuus eli eettiset periaatteet, moraalinen toiminta sekä arvokasvatus. Inhimilliseen puoleen kuuluu myös huolenpidollinen ulottuvuus eli kasvatettavasta huolehtiminen ja rakkauden osoittaminen, sekä viimeisenä pedagoginen ulottuvuus eli kristillisen kasvatuksen toteutukseen vaikuttavat periaatteet ja lähtökohdat sekä sisällölliset ja menetelmälliset ratkaisut. (Muhonen & Tirri 2008, 77–81.)

2.3 Nuorisotyön kolme ulottuvuutta

Kirkon nuorisotyötä voidaan tarkastella kristillisen kasvatuksen ja diakonian yhteisen historian kautta, sillä diakonia on kasvatuksen ohella toinen kirkon olemuksesta keskeisesti kuvaava käsite. Diakonialla tarkoitetaan lähimmäisenrakkautteen perustuvaa auttamis- ja palvelutyötä, erityisesti heitä kohtaan, jotka muuten eivät saa apua. Diakonia perustuu kokonaisvaltaiseen ihmiskäsitykseen, jossa fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen osa-alue muodostavat erottamattoman kokonaisuuden. (Launonen 2008, 222.)

Kristillisen nuorisotyön historiassa on jo nähtävissä hengellisen, sosiaalisen ja pedagogisen työn piirteitä. Kirkon nuorisotyötä voidaankin tarkastella kristillisen kasvatuksen lisäksi myös diakonian ja sosiaalipedagogiikan kautta. Nuorisotyö kuuluu kirkon perustehtävään eli on pohjimmiltaan hengellistä toimintaa. Samalla Meidän kirkko – kasvamme yhdessä -linjauksessa todetaan kirkon kasvatuksen olevan "kaikenikäisten kokonaisvaltaisen kasvun mahdollistamista ja sen tukemista" (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015). Nuorisotyössä käsitellään myös paljon sosiaalisen työn kysymyksiä, kuten syrjäytymiseen, osallisuuteen tai erityiseen tukeen liittyen. (Launonen 2007, 78, 85.)

Nuorisotyön moninaisuutta ja monimenetelmällisyyttä voidaan näin ollen kuvata kolmiona, jonka keskellä on kristillinen lapsi- ja nuorisotyö. Kolmion eli kristillisen lapsi- ja nuorisotyön kulmina ovat käsitteet sosiaalinen, pedagoginen ja hengellinen, jotka viittaavat samalla kulmien tarkasteluun eri tieteenalojen; yhteiskuntatieteiden, kasvatustieteiden ja teologian kautta. Hengellisen ja pedagogisen välinen rajapinta keskittyy kristilliseen kasvatukseen ja hengellisen ja sosiaalisen välinen rajapinta lähestyy diakoniaa. Kolmas, sosiaalisen ja pedagogisen välinen, ulottuvuus on nimetty sosiaalipedagogiikaksi. (Launonen 2008, 232–233.)

Usein lapsi- ja nuorisotyössä painottuu vuorollaan jokin kolmesta ulottuvuudesta enemmän. Toisinaan voidaan kuitenkin olla keskellä kolmiota, jolloin hengellinen, sosiaalinen ja pedagoginen ulottuvuus ovat tasapainossa. Kolmeen kärkeen perustuvan näkemyksen mukaan voidaan todeta, että kristillinen kasvatusta ei yksi-

nään ole lapsi- ja nuorisotyön yläkäsite, vaan yksi kolmion sivu eli lapsi- ja nuorisotyön rajapinta. Sen rinnalla muina ulottuvuuksina ovat diakonia ja sosiaalipedagogiikka. (Launonen 2008, 233.)

3 ISOSTOIMINTA JA RIPPIKOULU

3.1 Rippikoulun tarkoitus ja sisältö

Kirkkolain (1993/1054) mukaan kristillinen kasvatus on osa kirkon perustehtävää. Tarkemmin kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta säädetään kirkkojärjestyksen (1993/1055) kolmannessa luvussa. Sen mukaan seurakunnan tulee vastata kaiken ikäisten jäsentensä kristillisestä kasvatuksesta ja hengellisen elämän hoitamisesta. Tässä rippikoululla on tärkeä rooli.

Rippikoulu toteuttaa osaltaan kirkon perustehtävää (Jolkkonen 2004, 10). Jeesus on antanut kastamisen ja opettamisen kirkon tehtäväksi kaste- ja lähetyskäskyssä: ”Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni: kastakaa heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heitä noudattamaan kaikkea, mitä minä olen käsenyt teidän noudattaa” (Matt. 28:19–20).

Vuonna 2001 julkaistu rippikoulusuunnitelma määrittä rippikoulun päätarkoituksiksi, nuoren vahvistumisen uskossa, johon hänet on pyhässä kasteessa kastettu. Kasvaminen rakkaudessa lähimmäiseen ja eläminen seurakuntayhteydessä ja rukouksessa, ovat myös osa yleistavoitetta. Vaikka rippikoulu sanana viittaa vahvasti opettamiseen, ei uskoa synny opettamalla. Jumala synnyttää uskon ja rippikoulu mahdollistaa Jumalan työn sanan ja opetuksen kautta. (Pruuki 2010, 47–48.)

Keväällä 2017 julkaistu Suuri ihme -rippikoulusuunnitelma 2017 korostaa rippikoulun nuorilähtöisyyttä. Nuorten osallisuutta ja kuulemista kehitetään, sekä yhteisöllisyyttä ja perheiden kohtaamista vahvistetaan. Suuri ihme -suunnitelma jatkaa samaa linjaa edellisen, vuonna 2001 julkaistun, suunnitelman Elämä - Usko - Rukous kanssa. Suuri ihme -suunnitelman pohjana on kokonaisvaltainen kuva, jossa ihmisen elämä, usko ja rukous liittyvät yhteen arjessa. (Rippikoulusuunnitelma 2017, 5.)

Suuri ihme -rippikoulusuunnitelma 2017 määrittelee rippikoulun toiminta-ajatuksiksi, että ”Rippikoulu vahvistaa nuorten uskoa kolmiyhteiseen Jumalaan ja varustaa heitä elämään kristittyinä.” Toiminta-ajatuksen tueksi on laadittu kuusi tavoitetta. Yksi tavoite on, että nuori oppii hoitamaan omaa hengellistä elämänsä toiminnan, osallisuuden ja hiljentymisen kautta. Spiritualiteetin vahvistaminen rippikoulussa onkin yksi suunnitelman lähtökohdista. (Rippikoulusuunnitelma 2017, 5,11,15.) Spiritualiteetti-käsitteen määrittely on haastavaa, sillä siihen vaikuttaa käsitteen subjektiivisuus, moninaisuus ja vakiintumattomuus. Useimmiten spiritualiteetilla viitataan kuitenkin hengellisyyteen ja hengelliseen elämään. (Kotila 2003A, 13.)

Hengellisyydestä puhuttaessa Suuri ihme -suunnitelma lähtee liikkeelle hengellisyyden, uskon ja rukouksen läsnäolosta ihmisen elämän jokaisessa hetkessä. Suunnitelman mukaan hengellinen elämä on ”jatkuvaa jumalayhteydessä kasvamista, joskus aaltoliikkeen lailla”. Samoin hengellisyyden tulee olla läsnä jokaisessa rippikoulun tuokiossa. Se voi toteutua erilaisten rukousten, Raamatun lukemisen ja kuuntelemisen, yksin ja yhdessä hiljentymisen, jumalanpalvelusyhteiden ja erilaisten hartaushetkien sekä hengellisen musiikin kautta. (Rippikoulusuunnitelma 2017, 11, 25–27.)

3.2 Isostoiminnan kehittyminen

Isostoiminta on kehittynyt yhtä matkaa leiririppikoulujen kanssa. Jo ensimmäisillä rippileireillä, vuonna 1937, oli mukana isoja siskoja ja veljiä. Isoskäytännön äitinä voidaan pitää Irja Kilpeläistä. Kilpeläisen kehittämän toiminnan mallina oli 1930-luvulla järjestetyillä Suomen Kristillisen Ylioppilasliiton tyttöleireillä syntynyt isosiskoperinne. Isosen eli silloisen ison siskon rooli muotoutui jo ensimmäisten rippileirien aikana ryhmän vetäjiksi. Muita Kilpeläisen määrittämiä ison siskon tehtäviä olivat käytännön tehtävät, kurinpidolliset asiat, opetukseen liittyvät asiat, sekä iltaohjelmien valmistaminen. (Porkka 2004, 7–8.)

1960-luvulla isostoiminnasta tuli järjestäytyneitä toimintaa ja vuonna 1966 julkaistiin ensimmäinen isoskoulutusaineisto. Vaikka vuosina 1967–1976 koulutettiin yli

kuusi tuhatta rippikoulun ryhmänjohtajaa, oli vain harvassa seurakunnassa isosia 1960-luvun lopulla. Isostoiminta ja rippikoulun käytännöt yhtenäistyivät seurakunnissa, kun piispainkokous hyväksyi Rippikoulun kokonaissuunnitelman 1973. Joka kymmenes seurakunta toimi kuitenkin ilman isosia vielä 1980-luvulla. (Porkka 2005, 83–84.)

1990-luvulla lamasta ja nuorisotyöstä säästämisestä huolimatta isostoiminta kasvatti suosiotaan vauhdilla. Vuodesta 1991 vuoteen 2006 isosena toimineiden määrä tuplaantui. Samalla kuitenkin kasvoi ilman isospaikkaa jääneiden osuus. 1990-luvun alussa lähes jokainen isoskoulutuksen käynyt pääsi rippikouluun isoseksi, mutta vuonna 2004 ilman isospaikkaa jääneitä oli jo yli 10 000. Suuren suosion seurauksena isostoiminnasta tuli tärkeä osa seurakuntien rippikoulun jälkeistä nuorisotyötä, osassa jopa ainoa työmuoto. 1990-luvun aikana isoskoulutus muuttui monessa seurakunnassa myös monivuotiseksi koulutukseksi. Lisäksi useissa seurakunnissa vastuu isoskoulutuksesta siirtyi teologeilta nuorisotyönohjaajille. (Porkka 2008, 191, 196–197.)

3.3 Isostoiminnan suuntaviivat

Isostoiminta ja rippikoulu ovat yhä vahvasti yhteydessä toisiinsa. Isostoiminnasta on muodostunut rippikoulun jälkeen kattavin nuorisotyön muoto. (Kirkkohallitus 2016, 6.) Vuosittain yksi kolmasosa rippikoulun käyneistä menee isoskoulutukseen. Koulutuksen aloittaneista lähes kaikki käyvät koulutuksen loppuun ja toimivat sen jälkeen isosina, jopa usean vuoden ajan. (Innanen, Niemelä & Porkka 2010, 144.)

Rippikoulun tavoin isoskoulutus on kasvatusta kristilliseen uskoon, sekä uskon toteuttamista arjessa (Jattu ym. 2017, 58). Vuosina 2016–2018 toteutettavan rippikoulu-uudistuksen myötä myös isostoimintaa on linjattu uudelleen. Aiemmassa, vuonna 2004 ilmestyneessä, Sopivan kokoinen isonen -linjauksessa keskeisenä näkökulmana on rippikoulu. Isoja ihmeitä -isostoiminnan linjaus 2016 tarkastelee isosuutta ja isostoimintaa laajemmin. Se korostaa isostoiminnan olevan muutakin

kuin isoskoulutusta ja rippikoulun isosuutta. Isostoiminnan nähdään antavat valmiuksia monenlaiseen toimintaan seurakunnan eri työaloilla. (Kirkkohallitus 2016, 6.)

Isoja ihmeitä -linjaus luo isostoiminnalle yhteisiä suuntaviivoja ja tukee seurakuntia ja kristillisiä järjestöjä kehittämään toimintaa paikallisesti. Isostoiminnan pää tavoitteena on ”vahvistaa nuoren uskoa kolmiyhteiseen Jumalaan ja varustaa häntä elämään kristittyinä” (Porkka, Schweitzer & Simojoki 2017, 81). Tavoitteen tueksi on laadittu kuusi isostoiminnan teesiä. Teesit korostavat isostoiminnan lähtökohtana olevan nuoren ainutlaatuisuus. Nuori on ihme ja hän saa olla ja kasvaa omana itsenään osana seurakuntaa. Toisena painotetaan yhteyden, ilon, turvallisuuden ja nähdyksi tulemisen kokemuksen tärkeyttä. Kolmas teesi keskittyy toiminnan avoimuuteen. Isostoiminnassa on paikka kaikille nuorille riippumatta minkä vuoksi osallistuu toimintaan. (Jattu ym. 2017, 15–17.)

Kolme viimeistä teesiä käsittelevät isostoiminnan toteutusta ja tavoitetta. Neljäs teesi laajentaa näkökulmaa isostoiminnasta. Isosen tarvitsemia taitoja ja tietoja opitaan kouluttautumisen lisäksi myös osallistumalla seurakunnan elämään. Viidennen teesin mukaan isokset eivät ole vain toiminnan kohteena. Isosten tulee yhdessä työntekijöiden kanssa suunnitella ja toteuttaa toimintaa. (Kirkkohallitus 2016, 9.) Viimeinen teesi korostaa isoskoulutuksen tehtävää olla sillanrakentaja niin oman paikan löytämiseen elämässä ja maailmassa kuin aikuiseen seurakuntalaisuuteenkin. On jo itsessään merkityksellistä ymmärtää, kuinka tärkeää on olla osa seurakuntaa. (Porkka, Schweitzer & Simojoki 2017, 81)

3.4 Isosen tehtävät ja valmiudet

Isosella on monia rooleja, joita vetäjät häneltä odottavat, kuten ”ryhmänohjaaja, kannustaja, luottohenkilö, innostaja, esimerkki sekä joukkuepelaaja”. Samalla isonen on kristitty, joka näyttää omalla uskollaan ja epäilyksillään mallia uskoon liittyvien kysymysten pohdinnasta sekä ohjaa ja tukee rippikoululaista hänen us-

kossaan. Samoin isonen odottaa vetäjältä apua, tukea, "johtajana ja joukkuepeelaajana" toimimista, sekä kristittynä tukemista, ohjaamista, kannustamista sekä yhteisiä pohdintoja. (Peitso, Perkiö, Poropudas & Nieminen 2017, 37–38.)

Hengellisyys on usein rippikoulussa esillä vain sille varatussa tilanteessa, kuten hartauksissa. Hengellisyyden tarkastelulla tulisi kuitenkin olla keskeinen rooli isosten ohjaamisessa. Hengellisyys ja monimuotoinen hengellinen elämä avautuu isosena toimiessa aivan eri tavalla kuin rippikoulussa. Isostoiminta onkin monen nuoren kohdalla alku henkilökohtaiseen rukouselämään, Raamatun tutkimiseen ja säännölliseen ehtoolliselle osallistumiseen. (Jattu ym. 2017, 55–56.)

Jotta rippikoulun ja isoskoulutuksen vaikutus kantaa pidemmälle elämään, tulee tietoisesti tähdätä todellisuudentajuiseen aikuisen uskoon, jossa on sijaa järjelle ja mysteerille. Työntekijöiden tulee antaa nuorille näkökulmia ja aineksia oman jumalasuhteen rakentamisen pohjaksi. (Köykkä 2014, 118–119.) Kun isoskoulutuksessa rakennetaan siltaa kohti aikuisuutta, lähtökohtana tulee olla nuoren kokonaisvaltaisen kasvu, seurakunnan tarpeiden sijaan. Tulevaisuuteen tähtäävään toimintaan osallistumalla, nuori saa monimuotoisia valmiuksia aikuisuuteen, kuten taitoja, tietoja, asenteita, arvoja ja tahtoa. (Jattu ym. 2017, 65.)

Isoskoulutuksen onkin todettu antavan nuorille paljon enemmän kuin valmiuksia toimia rippikoulussa tai muilla leireillä isosena. Isosille teetetyt tutkimuksen mukaan, isoskoulutus on opettanut kykyä mielekkään ja merkityksellisen vuorovaikutuksen luomiseen ja kristittynä elämiseen. Sosiaalisten taitojen lisäksi isoskoulutus on kehittänyt nuorten vastuuntuntoa, itseluottamusta, suvaitsevaisuutta, luotettavuutta, ongelmanratkaisukykyä, luovuutta, kriittistä ajattelua ja uskon kysymysten käsittelyä sekä epävarmuuden käsittelykykyä. (Jattu ym. 2017, 47.)

4 HENGELLISYYS

4.1 Hengellinen elämä

Hengellisyys on osa ihmisen psykodynaamista kokonaisuutta, johon tunne- elämällä, elämänhistorialla ja ihmissuhteilla on merkittävä vaikutus. Ihmisen koko hengellinen elämä voi olla tiettyjen elämänhistorian tapahtumien toistamista, kieltämistä, korvaamista tai muuttamista. Ihmisen elämänhistorialla on vaikutusta siihen, kuinka läheiseksi ja tärkeäksi hän kokee kirkon traditiot. Uskonelämässä tapahtuneet tapahtumat ovat samalla myös psykologisia tapahtumia, joissa on henkilökohtaiset piirteensä. Samaten se, mitä ihminen ajattelee kirkon opetuksesta, ankkuroituu hänen omaan elämänhistoriaansa ja kokemusmaailmaansa. (Häyrynen 2003, 363–364.)

Hengellinen elämä ei ole kuitenkaan selitettävissä pelkästään yksilön tai yhteisön elämänhistoriasta käsin. Jumalan kohtaaminen on myös salattu, selittämätön ja tutkimaton alue, jonka edessä ihminen pysähtyy. (Häyrynen 2003, 365.) Raamatun kielen mukaan ihminen koostuu sekä hengellisestä että lihallisesta luonnosta. Lihallisella ihmisellä tarkoitetaan itserakkautta ja sitä, että ihminen etsii itseään hyödyttäviä asioita ajallisessa elämässään. Hengellinen ihminen taas suuntaa etsimään Jumalan kunniaa ja lähimmäisen hyötyä. Hengellinen ja lihallinen jaottelu ei tarkoita sitä, että ihminen jaettaisiin kahtia, vaan ihminen on kokonaisuudessaan liha ja henki. Uskova ihminen kokee, että lihallinen ja hengellinen luonto ovat taistelussa keskenään. Jokainen taistelu lihallisen ja hengellisen taistelun välillä on yksi hengellisen elämän keskeinen ulottuvuus. (Raunio 2003, 24.)

Ihmisen uskonnolliset kokemukset sekä niiden synnyt ovat osa ihmisen kokemusmaailmaa. Ihmisestä ei voi erottaa erityistä hengellisyyden aluetta ja sitä on mahdotonta tutkia erillisenä alueenaan. Ihmisen ja Jumalan välistä suhdetta ei voida tutkimuksin saavuttaa. Ainoastaan se, mitä ihmisessä tapahtuu, voidaan tutkia, mutta ”jumalanpuoleista” päätä on mahdotonta tutkia. (Kettunen 2003, 363.)

Ihmisen etsiessä omaa spirituaaliteettiaan, on otettava huomioon kolme todellisuutta. Ensimmäinen on kirkon uskontraditio, toinen yksilön kehitys ja kasvuprosessi ja kolmas kulttuurinen, sosiaalinen ja yhteisöllinen maailma. Nämä kaikki kolme aluetta on otettava huomioon ja ne vaikuttavat toinen toisiinsa. Sielunhoidossa korostetaan teologisten, hengellisten ja psykologisten kysymysten vuoropuhelua. Nämä kolme todellisuutta eivät esiinny ihmisessä erillisinä osa-alueina ja sen vuoksi hengellinen elämä on monimutkainen, mutta myös rikas kokonaisuus. (Kettunen 2003, 364–365.)

Samalla kun suhde Jumalaan kehittyy, myös ihmisen minäkuva muuttuu. Lapsen kasvaessa nuoreksi ja myöhemmin aikuiseksi, usko muuttuu väistämättä. Aikuiseksi kasvaminen ei ole uhka hengellisyydelle, vaan se on Jumalan luomisjärjestyksen todeksi ottamista. Eheys hengellisessä elämässä on sitä, että tunnustaa elämän ja uskon moninaisuuden. Kaikki ei ole ehyttä ja selvää. Aikuisuus, myös hengellisessä elämässä, on epätäydellisyyden ja keskeneräisyyden kestämistä. (Kettunen 2003, 378.)

4.2 Raamattu

Raamattua voidaan tulkita monin eri tavoin. Samat asiat voivat merkitä eri ihmisille eri asioita. Emme voi myöskään täysin tavoittaa sitä maailmaa, missä Raamatun ajan ihmiset ovat eläneet ja kuinka he, sekä heidän jälkeensä varhaiset kristityt ymmärsivät Raamatun kertomukset. Raamatun lukemiseen vaikuttavat myös lukijan oma ymmärrys sekä kokemusmaailma. Koko ihmisen elämänhistorialla on vaikutusta siihen, millainen suhde Raamattuun syntyy. (Peitso, Perkiö, Poropudas & Nieminen 2017, 117–118)

Raamattu, sen lukeminen ja sanan julistaminen ovat luterilaisen kristillisyyden tuntomerkkejä. Jumalan sana on myös hengellisen elämän perusta. (Raunio 2003, 107.) Raamatun mukaan Jumalan sana ilmenee kahdessa eri muodossa: toisaalta se on Jumalan sanaa ja toisaalta Pyhän hengen johtamana ihmisten kirjoittamaa. Nämä kaksi ulottuvuutta tarvitsevat toisiaan niin, ettei kumpaakaan

voida ymmärtää ilman toista. Raamattuun kirjoitettu teksti tarvitsee rinnalleen Jumalan sanaa ja samoin Jumalan iankaikkinen sana tarvitsee avautuakseen kirjoitettua sanaa. (Veijola 2003, 197.)

4.3 Rukous

Rukoillessaan ihminen kiittää Jumalaa tai pyytää apua Jumalalta. Rukous on ihmisen voimanlähde, joka edellyttää uskoa Pyhään Jumalaan, kaiken näkyvän ja näkymättömän Luojaan. Rukoileva ihminen myös luottaa Jumalaan, joka kuuntelee, armahtaa ja on kanssamme. Lutherin opetuksen mukaan rukoileminen on Jumalan käsky. Luther perustelee opetustaan erityisesti toisen käskyn: ”Älä turhaan käytä Jumalasi nimeä” avulla. Jumalan nimen oikein käyttäminen on Jumalan avuksi pyytämistä eli rukoilemista. Isossa katekismuksessa selitetään myös Isä meidän rukousta seuraavasti: ”Ensimmäinen asia, joka meidän on tiedettävä, on se, että Jumalan käsky velvoittaa meitä rukoilemaan. Olemme kuulleet, kuinka toinen käsky vaatii ylistämään hänen pyhää nimeään ja kaikessa hädässä huutamaan sitä avuksi eli rukoilemaan.” (Jolkkonen 2003, 98–101.)

Luther opettaa myös, että rukous ei voi eikä saa olla ansiollinen teko. Rukoileminen on vain kuuliaisuuden teko, joka perustuu Jumalan käskyyn. Rukoukseen liittyy myös Jumalan lupaus. (Jolkkonen 2003, 102–103.) Psalmissa 50 (Ps. 50: 15) Hän sanoo näin:

Avuksesi huuda minua hädän päivänä, niin minä tahdon auttaa sinua.

Myös Matteuksen evankeliumin seitsemännessä luvussa (Matt. 7: 7–8) Jumala lupaa:

Anokaa, niin teille annetaan; etsikää, niin te löydätte; kolkuttakaa, niin teille avataan. Sillä jokainen anova saa, ja etsivä löytää, ja kolkuttavalle avataan.

Luther mainitsee usein myös yhteisen rukoilemisen eli esirukouksen merkityksen. Lutherin mielestä messu ilman esirukousta voidaan jättää jopa pitämättä. Luther liittää esirukouksen myös kolmanteen käskyyn: ”Pyhitä lepopäivä.” Esirukous on lepopäivän työ ja se tulee toimittaa kaikkien puolesta, niin ystävien kuin vihamiestenkin puolesta. (Jolkkonen 2003, 104.)

4.4 Hiljentyminen ja meditaatio

Hiljentymisestä on tullut viime vuosina merkittävä osa seurakuntien ja kristillisten järjestöjen toimintaa. Hiljaisuuden harjoittaminen on levinnyt ympäri Suomea ja se toteutuu usein hiljaisuuden retriitin muodossa. Retriittien ohella hiljentymisestä on tullut osa rukous- ja hartauselämää. Näiden rinnalle on muodostunut myös hengellistä ohjausta käsitteleviä koulutuksia. (Häyrynen & Kotila 2003, 7–8.) Useat Vanhan ja Uuden testamentin kertomukset ovat esikuvina hiljaisuuteen vetäytymisessä. Esimerkiksi Uudessa testamentissa kerrotaan Jeesuksesta ja hänen opetuslapsistaan, jotka pakenevat Jeesuksen kehotuksesta kiirettä ja ihmis-paljoutta. Jo kaksituhatta vuotta sitten Jeesus kutsui ihmisiä mukaansa lepäämään yksinäiseen ja autioon paikkaan. Kertomus kuvastaa hämmästyttävästi nykyaikaa ja sitä kiirettä, jonka keskellä ihmiset elävät. (Häyrynen 2003, 301–303).

Suomen kirkossa 1970-luvulta alkaen järjestettyjen hiljaisuuden retriittien sekä pienempimuotoisten hiljentymisten avulla voidaan rohkaista rauhoittumaan ja kokemaan pyhän läsnäoloa keskellä arkea ja työtä. Tämä onkin järjestetyn hiljaisuuden yksi keskeisin tehtävä. Hiljaisuudesta kumpuavat oivallukset ovat hyvin henkilökohtaisia. Jokainen soveltaa hiljaisuutta levon ja työn sekä arjen ja pyhän keskellä. Toiselle hiljaisuus on keino vahvistaa yhteisöllisyyttä, kun taas toiselle se on tilaisuus vaalia hiljaista tilaansa yksin. Kristittyinä koemme, että hiljaisuus on oven raotus sisimpään ja lähemmäksi Jumalan läsnäolon kokemusta. (Malmberg 2008, 383.)

Hiljentyminen mahdollistaa etenkin meditaation eli mietiskelyn. Meditaatioksi kutsutaan Jumalan edessä viipymistä. Meditaatio-sanan käytöllä kristillisessä kielenkäytössä on pitkä historia. Se vakiintui jo kristilliseen latinaan. (Häyrynen &

Kotila 2003, 39–40.) Luther liitti meditaation rukoukseen ja kuvasi sitä mielen sisäisenä, yksityiskohtaisena, erittelevänä ja rakastavana Jumalan sanan mietiskelynä, jossa Pyhä Henki on läsnä (Jolkkonen 2001, 246).

Meditaatiota on mahdollista toteuttaa eri tavoilla. Retriiteissä tavallisimmin on raamatunmeditaatio, jossa ohjaaja lukee Raamatun tekstiä ja johdattaa osallistujat tekstiin. Retriiteissä käytetään myös rukouslauseen toistamista, jonka tarkoituksena on ajatusten harhailun lakkaaminen. Meditaatiossa voidaan käyttää myös kuvaa tai muuta taiteellista teosta. Kuvameditaatioon kuuluu alkuun lyhyt johdanto, jolloin kerrotaan kuvasta ja annetaan osallistujalle eväitä kuvan tarkasteluun. Musiikkimeditaatio taas koostuu musiikin kuuntelusta. Se voidaan toteuttaa kuuntelemalla jokin teos tai sen osa. (Häyrynen & Kotila 2003, 75–76.)

4.5 Hartaudet ja rukoushetket

Hartauksia on monenlaisia ja niihin voi kuulua virsiä tai muuta musiikkia, rukousta, puhetta, toimintaa, keskustelua sekä hiljentymistä. (Peitso ym. 2017, 94). Hartaushetkissä luetaan usein Raamatun tekstejä ja käytetään laajalti myös Isä meidän rukousta ja Herran siunausta. Musiikki ja laulaminen ovat yleisimpiä hartauden elementtejä. (Chaulagai 2009, 121.) Hartauden perimmäinen tarkoitus on kuitenkin saattaa kuuliija kosketuksiin pyhän kanssa. Hyvä hartaus tuo turvallisuuden tunteen, on selkeä, sopivan pituinen, ajoissa valmisteltu ja puitteet huomioiva. Lisäksi sen tarkoitus on herättää kysymyksiä, antaa vastauksia sekä kokea Jumalan läsnäolo hiljentymisen ja pohdiskelun kautta. (Peitso ym. 2017, 94–95.)

Leireillä pidetyt aamuhartaudet avaavat leiripäivän kristillisessä kontekstissa ja samalla voidaan kiittää edellisen yön varjeluksesta sekä pyytää suojelusta uuteen päivään. Iltahartauksissa taas pyydetään siunausta tulevalle yölle sekä tuodaan yhdessä päivän tapahtumat Jumalan eteen. (Peitso ym. 2017, 94.) Muita hartaudellisia hetkiä voivat olla esimerkiksi laulutaukiot, virsikirjan kaavan mukaiset rukoushetket sekä lyhyet hiljentymisen hetket (Chaulagai 2009, 121).

Rukoushetkien, kuten Vesperin, historia ulottuu varhaiskristilliseen kirkkoon. Rukoushetkien viettäminen perustuu Vanhan testamentin ohjeeseen viettää rukoushetkiä 3-7 kertaa päivässä ja Jeesuksen opetukseen rukoilla lakkaamatta. 1500-luvulla rukoushetkiperinne hiipui, mutta alkoi kiinnostaa jälleen 1800- ja 1900-luvulla. Vuonna 2000 käyttöön otetusta Jumalanpalvelusten kirjasta ja virsikirjan jumalanpalvelusliitteestä löytyy kaavat aamurukoukseen (laudes), iltarukoukseen (vesper), päivän päätteeksi vietettävään (kompletorio) rukoushetkeen sekä päivärukoukseen (ad sextam) ja valon rukoukseen (lucernarium). Jumalanpalvelusten kirjaan on myös koottu paljon vaihtoehtoisia lauluja ja tekstejä, joita rukoushetkissä voi käyttää. (Kotila 2003B, 267–272.)

Rukoushetket ovat seurakunnan yhteisiä jumalanpalveluksia ja ne sopivat erityisesti pienille ryhmille. Paluu vanhaan perinteeseen ja sen elvyttäminen vie aikaa, jonka vuoksi rukoushetkien viettämisen opettelu tulisi aloittaa jo seurakunnan nuorisotyössä. Rukoushetken voi johtaa niin pappi, seurakunnan muu työntekijä kuin seurakuntalainenkin. Rukoushetkiä vietetään aina erilaisin voimavaroin ja erilaisissa tilanteissa. Suunnittelussa ja toteutuksessa tulee aina huomioida tilanteen luonne. Rukoushetkiä voidaan pitää tarkasti kaavaa noudattaen tai kaavaa soveltaen ja mukailen. Rukoushetki voidaan toteuttaa joko laulaen tai lukien. Useimmiten rukoushetkeä vietetään kirkossa, tai kappelissa, mutta paikkana voi toimia jokin muukin tila. (Kotila 2003B, 272–275).

4.6 Hengellinen musiikki

Uskonnollisen ihmisen elämässä musiikki on usein keskeisessä osassa. Sen avulla ihmiset asettuvat pyhään yhteyteen sekä kokevat yhteyttä ihmisten välillä. (Nissinen 2004, 15.) Luterilaisen teologian mukaan Jumala on antanut ihmiselle musiikin lahjan keinona olla yhteydessä Jumalaan, lähimmäiseen ja omaan simpään. Sen on tarkoitus olla luomistyön välittämistä ihmisten iloksi. Hengellinen musiikki on osa ihmisen spiritualiteettia ja se kuuluu olennaisena osana esimerkiksi messuihin. Sen sanoissa tulee todeksi evankeliumin julistaminen ja vas-

taanottamien. Musiikilla on myös yhteisöllinen vaikutus. Sen avulla yksilö voi liittää kokemuksensa yhteisöön ja kokea yhteenkuuluvuutta. (Nissinen 2004, 23–24).

Hengellisen musiikin kokemukset lapsuudessa vaikuttavat myöhemmälläkin iällä merkittävästi ihmisen elämään. Nuoruudessa on kuitenkin luonnollista jättää taakseen lapsuuteen liittyviä asioita ja usein tämä rasite liittyy myös virsikirjaan. Siksi on tärkeää asettaa kokemus Jumalasta tekstiltään ja säveleltään ajankoh-
taiseen muotoon, kuitenkin tuttua ja turvallista unohtamatta. (Maukonen 2005, 167.) Rippikoulussa hengellisen musiikin vaikutuksia ilmapiiriin ei voi väheksyä. Parhaimmillaan se vahvistaa ihmisten välistä vuorovaikutusta ja auttaa kohtaamaan toisia. Sen kautta voi tuntea Jumalan pyhyyttä sekä käsitellä omia tunteitaan. (Tamminen, Liiri, Väkeväinen & Saarinen 2009, 167.)

5 KEHITTÄMISHANKE

5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Vaihtoehtona tutkimukselliselle opinnäytetyölle on toiminnallinen opinnäytetyö. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9). Tutkimuksellisen ja toiminnallisen opinnäytetyön ero on, että toiminnallisessa opinnäytetyössä opiskelija tekee tuotoksen, kun taas tutkimuksellisessa opinnäytetyössä saadaan uutta tietoa tutkimusraportin muodossa. (Salonen 2013, 5–6).

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on tavoitella ammatillisella kentällä käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista ja toiminnan järjestämistä. Työympäristöstä riippuen se voi olla esimerkiksi ammatilliseen käyttöön suunnattu ohje, ohjeistus tai opastus, kuten perehdyttämisopas, ympäristöohjelma tai turvallisuusohjeistus. Myös jonkin tapahtuman toteuttaminen voi olla toiminnallinen opinnäytetyö, esimerkiksi messuosaston järjestäminen, konferenssi, kansainvälisen kokouksen järjestäminen tai näyttely. Toteutustapoja on monenlaisia, esimerkiksi kirja, kansio, vihko, opas, cd, portfolio, kotisivut tai jokin tapahtuma. Ammattikorkeakoulun toiminnallisessa opinnäytetyössä on merkittävää, että käytännön toteutus ja raportointi yhdistyvät tutkimusviestinnän keinoin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.)

5.2 Kehittämishankkeen vaiheet

Konstruktiiivisessa mallissa aloitusvaihe on opinnäytetyön kehittämishankkeen liikkeelle laittava voima. Aloitusvaiheessa pohditaan kehittämistarvetta ja alustavaa kehittämistehtävää. Se sisältää myös ajatuksen mukana olevista toimijoista ja heidän osallistumisestaan ja sitoutumisestaan työhön. (Salonen 2013, 17.) Suositeltavaa onkin, että opinnäytetyölle löytyy toimeksiantaja. Sen avulla voidaan osoittaa osaamista laajemmin ja mahdollisesti herätellä työelämän kiinnostus itseensä. Näin voidaan luoda suhteita ja sen avulla mahdollisesti työllistyä myöhemmin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 16.) Aloitusvaiheessa on tärkeää pohtia

työn kannalta merkityksellisiä asioita. Myös sitoutumisesta, tuesta ja realistisesta rajauksesta on hyvä sopia tässä vaiheessa. (Salonen 2013, 17.)

Suunnitteluvaiheessa kehittämishankkeesta tehdään opinnäytetyösuunnitelma, jossa ilmenee tavoitteet, ympäristö, vaiheet, toimijat, aineisto ja tiedonhankintamenetelmät. Samalla tulee selvittää mukana olevien toimijoiden vastuu. On hyvä tarkentaa, että aloitus- ja suunnitteluvaiheessa on vaikeaa sanoa mikä toimii ja onnistuu. Opiskelijoiden ja työelämän edustajien on haastavaa suunnitella tarkasti työskentelyn kaikkia osia. Ennen kaikkea työskentely on tärkeä suunnitella mahdollisimman huolellisesti. (Salonen 2013, 17.) Suunnitelmavaiheessa vastataan kysymyksiin: mitä tehdään, miten tehdään ja miksi tehdään? Suunnitelmassa on tärkeää jäsentää itselleen mitä on tekemässä ja osoittaa, että kykenee johdonmukaiseen päättelyyn ideassa ja tavoitteissa. Joskus suunnitelma saattaa vielä muuttua, mutta lähtökohtaisesti on pystyttävä sitoutumaan suunnitelmaan. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 26–27.)

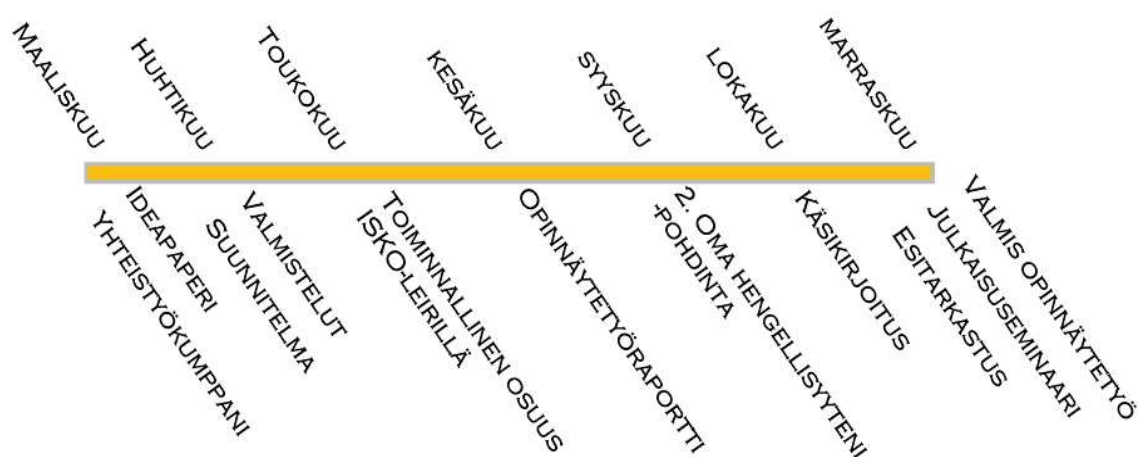
Suunnitteluvaiheen jälkeen siirrytään esivaiheeseen, ympäristöön, jossa varsinainen työskentely toteutuu. Tämä vaihe voi olla ajallisesti lyhyt ja se on yleensä lähinnä suunnitelman läpilukua ja tulevan työskentelyn organisointia. Työstövaihe eli käytännön toteutus on kaikkein pisin ja vaativin. Siinä realisoituu kaikki kehittämishankkeen tekijät, mikä on kenenkin rooli ja vastuu. Siinä tarkentuu se, kuinka materiaalit ja aineistot tehdään ja tuotetaan. Ammatillisen oppimisen kannalta tämä vaihe on tärkeä, joskin vaativa ja raskaskin. Monet ammatilliset kvaali- fikaatiot aktivoituvat tässä vaiheessa, muun muassa suunnitelmallisuus, vastuullisuus, itsenäisyys, vuorovaikutteisuus, epävarmuuden sieto, sitkeys ja itsensä kehittäminen. Tässä vaiheessa saatu tuki ja ohjaus ovat merkittäviä onnistumisen ja ammatillisen oppimisen näkökulmasta. (Salonen 2013, 17–18.)

Tämän jälkeen seuraa tarkastusvaihe, jonka voidaan ajatella sisältyvän kaikkiin vaiheisiin. Kuitenkin sen erottaminen omaksi vaiheekseen, kertoo sen olevan tärkeä osa kehittämishanketta. Tarkastusvaiheessa toimijat pohtivat yhdessä syntyntä tuotosta. Se on mahdollista palauttaa takaisin työstövaiheeseen tai siirtää viimeistelyvaiheeseen. Viimeistelyvaiheeseen on järkevää varata riittävästi aikaa, sillä se voi kestää yllättävän pitkään. Sekä tuotos, että kehittämisraportti on

viimeisteltävä ja nämä yhdessä muodostavat toiminnallisen opinnäytetyön. Tämän jälkeen tuotos on päätöksessä. Se esitellään ja otetaan käyttöön. Opinnäytetyön tuloksena on yleensä jokin konkreettinen tuote: esimerkiksi malli, kuvaus, opas, kirja, esite, toimintapäivä tai kansio. (Salonen 2013, 18–19.)

5.3 Oman prosessin eteneminen

Oma opinnäytetyöprosessimme alkoi maaliskuussa ja päättyi marraskuussa. Prosessi eteni alla esitetyn opinnäytetyöprosessin aikataulu -kuvion (KUVIO 1) mukaisesti.

KUVIO 1. Opinnäytetyöprosessin aikataulu

Aloitimme maaliskuussa neuvottelemalla yhteistyökumppanimme kanssa opinnäytetyön aiheesta. Aiheen ja toteutustavan valinnan jälkeen hyväksyimme maaliskuussa ideapaperimme opinnäytetyöseminaarissa ohjaavilla opettajilla. Ideapaperin jälkeen teimme huhtikuussa opinnäytetyöstä suunnitelman, jossa kuvasimme kohderyhmää, toteutustapaa, aikataulua ja teoreettista taustaa. Suunnitelman jälkeen allekirjoitimme kirjallisen sopimuksen yhteistyökumppanin kanssa. Huhtikuun lopulla aloitimme käytännön toteutuksen suunnittelun, sekä materiaalin valmistelun. Toukokuussa oli vuorossa itse toiminnallinen toteutus isokoulutusleirillä.

Leirin jälkeen oli vuorossa opinnäytetyöraportin kirjoittaminen. Syyskuussa toteutimme vielä toiseen kertaan oma hengellisyteni -pohdinnan. Esitimme opinnäytetyöraportin käsikirjoituksen opinnäytetyöseminaarissa lokakuussa. Palautimme opinnäytetyömme esitarkastukseen marraskuun alussa ja julkistimme opinnäytetyömme julkaisuseminaarissa marraskuun puolelessavälissä. Seminaarissa saamamme palautteen pohjalta viimeistelimme raporttimme ja palautimme sen marraskuun lopussa arvioitavaksi.

6 SUUNNITTELU

6.1 Aihealueet

Ohjelmakokonaisuuden sisällön suunnittelussa lähdimme liikkeelle siitä, mitkä asiat olennaisesti liittyvät hengellisyyteen. Tarkastelimme hengellisyyttä käsittelevää teoriakirjallisuutta, isostoiminnan linjausta sekä rippikoulusuunnitelmaa. Lähes poikkeuksetta kaikissa nousi esiin rukous, Raamattu, hartaudet, hengellinen musiikki ja hiljentyminen osana hengellisyyden tukemista. Etenkin Suuri ihme -rippikoulusuunnitelma 2017 painottaa edellä mainittujen osa-alueiden merkitystä rippikoulussa ja kristityn elämässä (Rippikoulusuunnitelma 2017, 26–27).

Teetimme noin kuukautta ennen isoskoulutusleiriä leiriläisille nettilomakkeella kyselyn (LIITE 1), jossa selvitimme heidän tarpeitaan ja toiveitaan ohjelman sisältöön liittyen. Useat leiriläiset toivoivat leirillä keskittyttävän toiminnan kautta hartauksiin, rukouksiin ja hiljaiseen yhdessäoloon, musiikin soidessa taustalla. Kaksi leiriläistä olivat myös toivoneet oman uskon ja hengellisyyden itsenäistä pohtimista. Teoriakirjallisuuden ja leiriläisten toiveiden pohjalta valitsimme ohjelmakokonaisuuden aihealueiksi seuraavat; rukous, Raamattu, hiljentyminen / meditaatio, hengellinen musiikki ja hartaushetket.

6.2 Toteutustavat

Pohdimme yhdessä seurakunnan nuorisotyöntekijän kanssa, mitkä toteutustavat toimisivat parhaiten aihealueiden käsittelyssä. Ensimmäisenä ideana, josta lähdimme liikkeelle, oli toteuttaa rukouksesta, meditaatiosta ja Raamatusta erilliset rastit, sekä päättää toiminnallinen osuutemme yhteiseen musiikkihartauteen. Ohjelmakokonaisuuden alkuun päätimme käydä läpi hengellisyyden monimuotoisia määritelmiä sekä laittaa leiriläiset pohtimaan omaa hengellisyyttään ja sen merkitystä elämässään ja isosena toimimisessa.

Rukousrastilla halusimme antaa mahdollisuuden kirjoittaa esirukouspyyntöjä. Rukousrastin tilan ahtauden ja aikataulutuksen toimivuuden vuoksi päätimme kuitenkin siirtää esirukouspyyntöjen kirjoittamisen omalle rastilleen. Samoin Raamattutyöskentelyn idean selkiytymisen jälkeen siitä muodostui oma erillinen kokonaisuus, koska se vaati enemmän aikaa kuin kolme muuta rastia. Saimme seurakunnalta materiaaleja rasteja varten.

Raamattutyöskentelyn toteutustavaksi valikoitui, omien hyvien kokemusten perusteella, Raamatun puhuteltavana -harjoitus, johon olimme tutustuneet Turun arkkhiippakunnan KiTOS-seminaarissa. Työskentelyä varten etsimme Raamatusta kohtia, joiden ajattelimme edesauttavan omaa henkilökohtaista pohdintaa. Rukousrastia varten valikoimme Kotien rukouskirjasta (2015) valmiita rukouksia ja **meditaatorastille** etsimme sopivaa rauhallista musiikkia. **Esirukousrastille** hankimme Raamattuaiheisia värityskuvia ja värikyniä värittämistä varten auttamaan hiljentymisessä ja yksityisyyden antamisessa esirukousaiheiden kirjoittajille.

Ohjelmakokonaisuuden päättävän hartaushetken suunnittelimme yhdessä Nakkilan seurakunnassa kanttorin sijaisena toimivan kirkkomusiikin opiskelijan kanssa, Vesperin eli iltarukouksen kaavaa mukailen. **Musiikkihartaudessa** musiikilla oli erityinen tehtävä. Se auttaa keskittymään, tukee puhuttua sanaa ja luo siihen syvemmän ulottuvuuden. Hartauden lähtökohtana oli, että musiikki jatkuu katkeamattomana koko hartauden läpi.

Hankkeen arviointia varten päätimme kerätä leirin lopussa leiriläisiltä palautetta ohjelmakokonaisuuden toteutuksesta kirjallisesti. Opinnäytetyön tavoitteiden saavuttamisen analysoinnin tueksi päätimme teettää oman hengellisyyden pohdinnan leiriläisillä uudelleen kesän leirien jälkeen. Samalla saimme opinnäytetyölle myös ajallista ulottuvuutta. Kerättävän palautteen ja isokoulutusleirillä sekä kesän lopussa kirjoitettavien pohdintojen pohjalta oli tarkoitus tehdä omaa pohdintaa tavoitteiden toteutumisesta. Peilasimme myös prosessin todellista kulua kehittämishankkeen vaiheisiin.

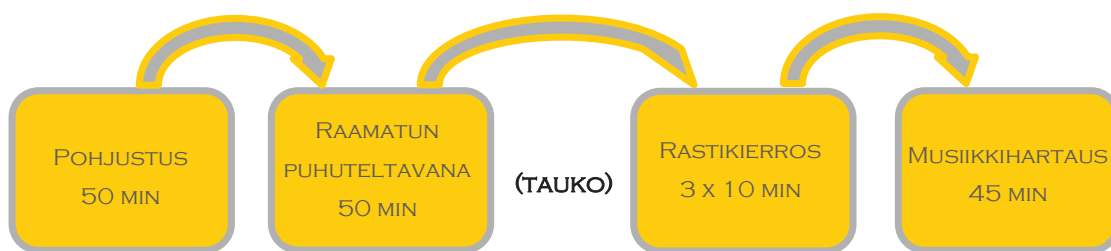
7 TOTEUTUS

7.1 Leirin ohjelma ja organisointi

Isoskoulutus-leiri eli ISKO-leiri alkoi perjantai-illalla ja päättyi sunnuntai-iltapäivällä. Leiri järjestettiin Nakkilan seurakunnan omassa leirikeskuksessa, jossa emännät huolehtivat ruuanlaitosta ja siivouksesta. Leiristä oli vastuussa seurakunnan nuorisotyöntekijä. Me, Liisa ja Jaana, menimme leirille lauantaina ennen aamupalaa ja olimme leirillä loppuun asti. Myös seurakunnassa kanttorin sijaisena toimiva kirkkomusiikin opiskelija kävi leirillä lauantaina avustamassa toimitatuokion päätöshartaudessa.

Leiriläisiä leirillä oli yhteensä viisitoista. Osa leiriläisistä oli ensimmäisen ja osa toisen vuoden isosia, sekä muutama jo edellisvuonna koulutuksen loppuun käyneitä. Osallistavan ja tutkivan kehittämisen oppaan (2016) mukaan kehittämistoimintaan osallistuvilta tai alaikäisten osallistujien huoltajilta tulisi pyytää kirjallinen suostumus. Koska toiminnallinen ohjelmamme kuului olennaisesti isoskoulutukseen ja meillä oli kirjallinen sopimus opinnäytetyöstä Nakkilan seurakunnan kanssa, päädyimme ohjaavan opettajamme kanssa siihen, ettei kirjallista suostumusta tarvita erikseen. Päätimme kuitenkin leirikirjeen yhteydessä lähettää leiriläisille ja mahdollisille huoltajille saatekirjeen (LIITE 2). Saatekirjeessä kerroimme opinnäytetyön aiheesta, tavoitteesta, toteutuksesta sekä julkaisusta.

Järjestämämme ohjelmakokonaisuuden lisäksi leirin muu ohjelma koostui hartauksien suunnitteluun ja toteutukseen keskittyvästä workshopista sekä iltaohjelmien suunnittelusta ja toteutuksesta. Toteutimme suunnittelemamme ohjelmakokonaisuuden leiriviikonlopun lauantaina. Ohjelmakokonaisuus koostui alla esitetyn ohjelmakokonaisuuden runko -kuvion (KUVIO 2) mukaan pohjustuksesta, Raamatun puhuteltavana -työskentelystä, rastikierroksesta sekä musiikkihartaudesta.

KUVIO 2. Ohjelmakokonaisuuden runko

Aloitimme klo 14.30 yhteisellä aiheen pohjustuksella. Sen jälkeen oli vuorossa raamattutyöskentely, josta siirryimme päivälliselle. Päivällisen jälkeen vuorossa oli rukous-, esirukous- ja meditaatiorastit, joita varten jaoin leiriläiset kolmeen pienempään ryhmään. Ryhmät kiersivät rastit läpi, viipyen kullakin rastilla noin kymmenen minuuttia. Viimeiseltä rastilta leiriläiset suuntasivat vielä meditaatiorastille nuorisotyöntekijän kanssa, jonka aikana me valmistelimme päätöshartauden kappelissa.

7.2 Aiheen ja ohjelmakokonaisuuden pohjustus

Ohjelman alussa leiriläiset saivat kertoa yhdellä sanalla, mitä heille tulee mieleen sanasta hengellisyys. Toteutimme tämän sähköisesti internetissä Poll Everywhere -sivun avulla. Loimme Poll Everywhere -sivulle alustan, joka kokoaa vastauksista sanapilven sitä mukaa kun vastauksia tulee. Osallistujat menivät puhelimillaan antamaamme osoitteeseen ja pääsivät vastamaan nimettömästi. Näytimme leiriläisille valkokankaalla vasta valmiin sanapilven (KUVIO 3), jolloin kukaan ei pysty seuraamaan, mikä vastaus tulee keneltäkin ja yksityisyydensuoja säilyy.

KUVIO 3. Nuorten ajatuksia hengellisyydestä.

Käytimme sanapilveä keskustelun virittäjänä, josta siirryimme kertomaan lyhyesti hengellisyydestä, sen merkityksestä elämään sekä hengellisyyden moninaisesta määrittelystä. Sen jälkeen teetimme leiriläisille pohdinnan, jossa he saivat pohtia mitä hengellisyys merkitsee heille itselle, miten se näkyy heidän elämässään ja kuinka se vaikuttaa isosena toimimiseen. Kyselyyn sai vastata joko nimettömänä tai omalla nimellä, jolloin oli mahdollisuus saada oma pohdinta jälkikäteen takaisin itselle. Vastaamiseen oli aikaa noin puoli tuntia.

7.3 Raamattutyöskentely

Aiheen pohjustuksen ja pohdintojen jälkeen toteutimme Raamatun puhuteltavana -raamattutyöskentelyn. Kiinnitimme luokkahuoneen seinälle seitsemän eri raamatunkohtaa. Leiriläiset saivat rauhassa lukea tekstejä läpi ja valita sieltä mieleisensä. Jokaisesta raamatunkohdasta oli lisäksi tehty toinen paperi, jossa raamatunkohta vielä luki ja sen lisäksi muutama kysymys pohdinnassa alkuun pääsemisen tueksi. Tämän paperin kukin sai ottaa mukaansa valittuaan itseään puhuttelevan raamatunkohdan.

Sää oli kaunis ja lämmin, joten sen jälkeen jokainen sai valita ulkoa rauhallisen paikan, jossa oli mahdollisuus kirjoittaa ylös ajatuksia valitsemastaan raamatunkohdasta ja siitä, mitä se kohta itselle ”puhui”. Koko työskentely raamatunkohdan

valitsemisesta itsenäisen pohdinnan päättymiseen tapahtui hiljaisuudessa, keskustelematta muiden kanssa. Kirjoitushetken jälkeen kokoonnuimme vielä luokkaan yhdessä keskustelemaan raamatunkohdista ja työskentelystä, sekä jakamaan mieleen nousseita ajatuksia muutaman kysymyksen avulla. Tämän jälkeen oli vuorossa päivällistauko.

7.4 Rukous-, esirukous- ja meditaatorastit

Rukousrasti sijoitettiin kappeliin eli vanhaan aitaan, joka on kunnostettu kappeliksi ja jossa kaikki leirien hartaushetket vietetään. Kiinnitimme aitan seinille erilaisia rukouksia, joita sai lueskella omaan tahtiin. Rastilla oli myös mahdollisuus rukoilla eriväristen rukouskivien avulla, joilla kullakin oli oma merkityksensä. Lisäksi oli mahdollista sytyttää kynttilä alttarille merkiksi sanattomasta rukouksesta tai hiljentyä omassa rauhassa rukoilemaan. Liisa toimi rukousrastin valvojana ja huolehti ryhmän siirtymisestä eteenpäin seuraavalle rastille.

Esirukousrasti sijoitettiin pieneen kabinettihuoneeseen, pienen pöydän ympärille. Nimensä mukaan rastilla oli mahdollisuus kirjoittaa esirukouspyyntöjä. Esirukousrastilla, kuten muillakin rasteilla, työskenneltiin hiljaa omien ajatusten parissa. Rastilla oli mahdollisuus myös värittää Raamattuaiheisia värityskuvia, jotta keskittyminen omaa tekemiseen olisi helpompaa. Seurakunnan nuorisotyöntekijä valvoi rastia.

Meditaatorastin toteutimme hämärässä luokahuoneessa, jossa oli mahdollisuus rauhoittua makuualustalla huovan ja tyynyn kanssa maaten ja rauhallista musiikkia kuunnellen. Etsimme tilanteeseen sopivaa kristillistä instrumentaalista meditaatiomusiikkia, jonka annoimme soida tauotta, myös ryhmien siirtymisen aikana. Jaana toimi tällä rastilla valvojana ja huolehti aikataulutuksesta.

7.5 Musiikkihartaus

Rastien kiertämisen jälkeen päätimme osuutemme yhteiseen, Vesperin kaavan mukaiseen, musiikilliseen iltahartauteen. Hartaudessa käytimme kirkkovuoden mukaisesti Rukoussunnuntain raamatuntekstejä ja puheen paikalla valmista hartauskirjotusta aiheesta. Päivän rukouksena käytimme isosille sopivaa, päivän aiheeseen liittyvää rukousta Jumalanpalvelusten kirjasta. Korvasimme lyhyen vastauslaulun (responsorio) ja Marian kiitoslaulun (Magnificat) virsillä. Virsien valinnassa huomioimme hartauden aiheen, mutta erityisesti pyrimme löytämään nuorille tuttuja virsiä. Vesperiin kuuluvat vuorolaulut toteutimme lukien.

Hartaudessa säestämisestä vastasi Nakkilan seurakunnan kanttorin sijainen. Virsien ja päätöslaulun lisäksi läpi koko hartauden soi taustalla rauhallinen ja hiljainen pianomusiikki, joka soljui sujuvasti läpi hartauden mukailten eri osioiden tunnelmaa ja sanomaa. Musiikki keskeytyi ainoastaan Isä meidän -rukouksen ajaksi. Hartauden rukousosiossa rukoilimme esirukousrastilla kirjoitettujen esirukouspyyntöjen, sekä rukousrastilla rukouskivien kautta lausuttujen rukousten puolesta. Hartauden päätteeksi jäimme vielä leiriläisten toiveesta laulamaan heidän toivomia lauluja.

7.6 Palaute

Leirin viimeisenä päivänä keräsimme leiriläisiltä vielä palautetta ohjelmastamme kirjallisesti (LIITE 3). Käydessämme koko ryhmän kesken keskustelua yleisesti koko leiristä, osa leiriläisistä antoi vielä suullisesti palautetta ohjelmakokonaisuudestamme. Kirjasimme nämä suulliset palautteet keskustelun aikana itsellemme muistiin. Kesän jälkeen, kun isoskoulutukseen osallistuvat nuoret olivat toimineet isosina, he tekivät oma hengellisyyteni -pohdinnan (LIITE 4) uudelleen. Toisen pohdinnan tarkoituksena oli, että nuoret pohtivat samoja asioita kuin ensimmäisessä pohdinnassa, mutta myös peilasivat ajatuksiaan isosena toimimisen kokemusten kautta.

Leiriläisten ajatukset toiminnallisesta kokonaisuudesta olivat hyvin yksilöllisiä. Saadusta palautteesta nousi vahvasti esiin hengellisyyden omakohtaisuus sekä jokaisen erilainen ja itselle luontevin tapa vahvistaa hengellisyyttään. Eniten mielipiteitä jakoi meditaatorasti ja esirukousrastiin sisältynyt värittäminen. Moni leiriläinen oli nostanut ohjelman parhaaksi osaksi rukousrastin tai musiikkihartauden.

Lähes kaikissa vastauksissa nousi esiin hyvänä puolena hiljentyminen ja rauhoittuminen, mutta samalla muutama olisi toivonut myös jotakin aktiivisempaa ja energisempää toimintaa. Ohjelmakokonaisuuden edetessä oli nähtävissä, että etenkin nuorimpien leiriläisten oli haastavaa keskittyä rauhalliseen ja omien ajatusten parissa tapahtuvaan työskentelyyn. Kaksi leiriläisistä olikin palautteessa pohtinut, miksi kaikki työskentely tapahtui yksin, vaikka isosen tulee osata toimia myös ryhmässä.

Monet kokivat ohjelman antaneen uusia näkökulmia ja ideoita sekä herättäneen miettimään hiljentyamisen ja omien ajatusten pohtimisen merkitystä. Yhteisessä keskustelussa huomasin, että vanhemmat isokset kokivat itsenäisen työskentelyn ja hiljentyamisen merkityksellisemmäksi kuin nuoremmat. Yksi isosista totesi, että

Hyvä kun käytiin läpi omaa uskoa, on tärkeää tuntea itsensä. Se on se juttu, minkä vuoksi täällä (isoskoulutuksessa) ollaan.

Syyskuun alussa kutsuimme kaikki leiriläiset seurakuntakeskukselle tekemään toisen hengellisyyden pohdinnan, jotta he varmemmin tekisivät sen huolella. Samalla pystyimme ennen pohdinnan tekemistä vielä palauttamaan mieleen hengellisyyden merkitystä vuonna 2016 julkaistussa isoskoulutuksen linjauksessa ja tänä vuonna julkaistussa rippikoulusuunnitelmassa. Viidestätoista leiriläisestä vain kuusi pääsi paikalle ja loput yhdeksän saivat linkin sähköiseen lomakkeeseen, jonka kautta he tekivät pohdinnan. Sähköiseen kyselyyn vastasi vain kolme isosta. Hengellisyyden pohdintojen pohjalta tekemäämme pohdintaa käsittelemme seuraavassa pääluvussa.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

8.1 Työn merkityksellisyys

Suuri ihme -rippikoulusuunnitelman yksi tavoite on, että nuori oppisi hoitamaan omaa hengellistä elämäänsä toiminnan, osallisuuden ja hiljentymisen kautta (Rippikoulusuunnitelma 2017, 2). Nakkilan seurakunnan isoskoulutuksessa hengellisyyden tukemisen oli havaittu jääneen vähemmälle huomiolle, jonka vuoksi opinnäytetyömme oli tarpeellinen ja ajankohtainen. Tavoitteenamme oli järjestää ohjelmakokonaisuus, joka tukisi isosen omaa hengellisyyttä. Isoskoulutusleiriltä keräämämme palautteen pohjalta havaitsimme, että oman hengellisyyden hoitamisella on merkitystä nuorten elämässä ja useat kokivat sen tarpeelliseksi.

Luimme nuorten sekä isoskoulutusleirillä että loppukesästä kirjoittamia hengellisyyden pohdintoja ja kävimme keskustelua siitä, onko niissä nähtävissä eroa. Tapahtunut muutos ei välttämättä ole vain järjestämämme ohjelmakokonaisuuden ansiota. Hengelliseen kasvuun vaikuttavat monet eri tekijät, kuten oma elämäntilanne ihmissuhteineen ja tapahtumineen, joita pohdintojen tekemisen väliseen aikaan, kolmeen ja puoleen kuukauteen, mahtuu melko paljon. Toisaalta on hyvä huomioida, että vaikka hengellistä kasvua ei tapahtuisi, ei se tarkoita suoraan sitä, että kokonaisuus ei olisi tukenut nuoren hengellisyyttä.

Lukiessamme pohdintoja, huomasimme, että leirillä kirjoitetut pohdinnat eivät olleet kovin syvällisiä vaan lähestymistapa oli hyvin käytännönläheinen ja konkreettinen. Niistä nousi vahvasti esiin se, miten usko näkyy omassa elämässä heille itsellensä, rukoilun, gospelmusiikin, hiljentymisen ja pohdiskelun kautta. Muille ihmisille monet mainitsivat uskonsa näkyvän rippiristin käyttämisenä sekä seurakunnan toimintaan osallistumisena. Monet kuitenkin totesivat hengellisyyden olevan hyvin henkilökohtainen asia. Muutama ajatteli hengellisyyden ja uskon tuovan tukea isosena toimimiseen. Pohdinnoissa todettiin esimerkiksi, että:

Otan raamikset (raamatturyhmät) ja hartaudet tosissaan ja yritän keskustella uskosta nuorten kanssa mahdollisimman avoimesti.

Toinen isoskoulutusta käyvä nuori oli taasen todennut, oman hengellisyyden vaikuttavan isosena toimimiseen seuraavan laisesti:

Helppo olla oma itsensä isosena & kerron rohkeasti mielipiteeni ja omasta uskostani.

Kesän lopulla kirjoitetut pohdinnat olivat kauttaaltaan hieman syvällisempiä. Jokaista esitettyä kysymystä oli pohdittu enemmän, kuin leirillä kirjoitetuissa pohdintoissa. Hengellisyyden merkitystä omaan elämään oli kuvailtu konkreettisten asioiden sijaan turvana ja turvakalliona, luottamuksena ja Jumalan rakkautena. Yksi nuorista kuvasi hengellisyyden merkitystä seuraavasti:

Hengellisyys merkitsee minulle sitä, että on jotain mihin voi turvautua, jotain erilaista kuin kaverin, perheenjäsenen yms. tuki.

Oman hengellisyyden vaikutuksesta isosena toimimiseen, nuorilla oli hyvin samankaltaisia ajatuksia keskenään. Lähes kaikki kokivat hengellisyyden vaikuttavan positiivisesti motivaatioon toimia isosena. Oman uskon ja hengellisen elämän koettiin tuoneen rohkeutta puhua rippikoululaisten kanssa omasta uskosta ja Raamatusta. Hengellisyyttä rippikoulussa oli pohdittu näin:

Hengellisyys korostuu riparilla äärimmilleen ja se näkyy paljon esimerkiksi raamiksien pitämisessä ja iltahartausten suunnittelussa ja muiden iltahartausten kuuntelemisessä. Hengellisyys näkyy myös siinä, että keskusteleeko nuorten kanssa uskon asioista, kun siihen tuntuu olevan hyvä hetki.

8.2 Tavoitteiden saavuttaminen

Opinnäytetyömme päätavoitteina oli isosen hengellisyyden tukeminen. Toisena tavoitteena oli ohjelmakokonaisuuden suunnittelu niin, että se vastaa isoskoulu-

tusta käyvien nuorien tarpeisiin ja samalla pohjautuu isoskoulutuksen valtakunnallisiin sekä paikallisiin tavoitteisiin. Kolmantena tavoitteena oli suunnitellun kokonaisuuden ja tuotetun materiaalin mahdollinen hyödyntäminen jatkossa.

Saatus palautetta ja hengellisyyden pohdintoja lukiessa pohdimme, osasimmeko esittää palaute- ja pohdintalomakkeissa leiriläisille oikeat kysymykset. Olisimmeko voineet saada erilaisilla kysymyksillä tai jollakin muulla keinolla materiaalia, joka olisi helpottanut ensimmäisen tavoitteen saavuttamisen arviointia? Toisaalta erilaiset kysymykset tai eri menetelmä ei poista sitä haastetta, että hengellisyys ja hengellisyyden tukeminen ovat vaikeasti määriteltävissä, havaittavissa ja sanoitettavissa.

Koemme kuitenkin saavuttaneemme ensimmäisen tavoitteen, vaikka sen toteutumista on vaikeaa todentaa. Saimme yhteistyökumppanin edustajalta ja leiriläisiltä hyvää palautetta toiminnastamme. Ohjelmakokonaisuus koettiin mielekkääksi, ajatuksia herättäväksi ja uusia ideoita antavaksi. Myös isosten kirjoittamissa hengellisyyden pohdinnoissa oli mielestämme havaittavissa muutosta ajattelutavoissa. Ajattelempa sen osaltaan johtuvan ohjelmakokonaisuudestamme, vaikka sitä ei suoraan voidakaan todistaa.

Koemme saavuttaneemme myös toisen ja kolmannen tavoitteemme. Otimme suunnittelussa huomioon isosten toiveet ja yhteistyökumppanimme tarpeet sekä valtakunnalliset isoskoulutuksen tavoitteet. Kokosimme ohjelmakokonaisuudesta materiaalipaketin (LIITE 5), jota on mahdollisuus käyttää jatkossakin tukena isoskoulutuksessa. Materiaalipakettia voi hyödyntää myös muussa toiminnassa kuin isoskoulutuksessa. Kansiossa on ohjeet rasteihin kuvilla havainnollistettuna. Materiaalipaketti on julkisesti kaikkien saatavilla opinnäytetyömme liitteenä, sillä saimme siitä hyvää palautetta. Koemme, että hyvät kokemukset ja luodut materiaalit tulee jakaa avoimesti, jos siitä voisi joku toinenkin hyötyä. Toivomme, että saamme materiaalipaketista palautetta, jonka avulla voimme jatkossa kehittää materiaalia entistä toimivammaksi. Palautteen antamista varten materiaalipaketin lopusta löytyy sähköpostiosoite.

8.3 Eettisyys, luotettavuus ja prosessin kulku

Opinnäytetyömme lähtökohtana oli pitää nuoret keskiössä koko prosessin ajan. Pyrimme huomioimaan suunnittelussa ja toteutuksessa nuoret ainutlaatuisina, omanlaisinaan yksilöinä, joka on yksi diakoniatyön lähtökohdista (Diakonian viranhaltijan ydinosaaminen 2010, 1). Myös luottamuksellisuus ja yksityisyyden suojele ohjaavat diakoniatyöntekijän toimintaa (Diakoniatyöntekijöiden Liitto & Diak 2016). Korostimmekin prosessin eri osissa eettisyyden merkitystä ja yksityisyyden säilymistä. Suunnittelimme ohjelmakokonaisuuden eri osat nämä huomioiden. Nuorille mainitsimme useasti siitä, että pohdinnat voi tehdä nimettömänä ja ne käsitellään luottamuksellisesti sekä hävitetään opinnäytetyön valmistuttua.

Opinnäytetyön luotettavuuden lisäämiseksi olemme raportissamme pyrkineet kuvaamaan prosessin mahdollisimman tarkasti, sekä liittämään raporttiin kaikki käyttämämme materiaalin. Olemme keränneet opinnäytetyöstämme palautetta niin isosilta kuin yhteistyökumppanilta ja tarkastelleet toimintaamme kriittisesti palautteen pohjalta. Opinnäytetyöprosessissa olemme pääosin edenneet kuvaamamme konstruktivisen mallin mukaan aloitusvaiheesta viimeistelyvaiheeseen asti. Voimmekin todeta, että olemme tehneet realistisen ja hyvin suunnitellun aikataulun ja edenneet sen mukaan.

Konstruktivisen mallin aloitusvaihetta vastasi yhteistyökumppanimme kanssa käymät keskustelut isokoulutuksen kehittämisen tarpeista sekä mahdollisesta työtavasta, ajasta ja paikasta. Suunnitteluvaihe toteutui tehdessämme opinnäytetyöstämme suunnitelman, jossa kuvasimme tarkasti aiheemme, tavoitteemme, yhteistyökumppanimme, vastuunjaon, kohderyhmän, toimintaympäristön sekä alustavan aikataulumme.

Suunnittelusta siirryimme esivaiheeseen, joka kattoi ohjelmakokonaisuuden sisällön, aikataulun, käytännön organisoinnin ja kaiken tarvittavan materiaalin huolellisen suunnittelun ja valmistelun. Työstövaihe alkoi isokoulutusleirillä ohjelmakokonaisuuden toteuttamisella ja jatkui loppukesään toisen pohdinnan toteuttamisen myötä. Tarkastusvaihe sisältyi osaltaan kaikkiin vaiheisiin, mutta erityisesti siihen keskityimme siirtyessämme viimeistelyvaiheeseen eli kirjoittaessamme

opinnäytetyöraporttia ja materiaalipakettia sekä tehdessämme pohdintaa, arviointia ja johtopäätöksiä onnistumisestamme ja tavoitteiden saavuttamisesta.

9 AMMATILLINEN KEHITTYMINEN

9.1 Diakoniatyöntekijän ammatillisuus

Diakoniatyöntekijän tulee kyetä kohtaamaan eri elämäntilanteessa olevat ihmiset yksilöinä, perheinä ja ryhminä (Diakonian viranhaltijan ydinosaaminen 2010, 1). Prosessin aikana opimme huomioimaan ihmisen psykodynaamisena kokonaisuutena, jonka osa hengellisyys on. Etenkin nuorten kanssa työskennellessä tulee nähdä heidät kokonaisvaltaisesti ja huomioida nuoruudessa tapahtuva kehitys ja sen yksilöllinen eteneminen. Kasvatuksellinen osaaminen on myös osa diakoniatyöntekijän ydinosaamista (Diakonian viranhaltijan ydinosaaminen 2010, 3). Yksilöllisyyden ja psykodynaamisen kokonaisuuden huomioimisen lisäksi spiritualiteetin yksilöllisyys ja moninaisuus luovat omat haasteensa työntekijälle. On tärkeää ymmärtää, että ihmisen elämänhistorialla on merkitystä siihen, kuinka tärkeänä hän kokee esimerkiksi kirkon traditiot elämässään.

Opinnäytetyöprosessimme on vahvistanut myös monia diakoniatyöntekijän hengellisen työn osaamiseen liittyviä teemoja. Olemme toiminnallisen osuuden ja sen suunnittelun myötä oppineet tuntemaan, käyttämään ja soveltamaan kirkon perusteoksia, kuten Raamattua, Virsikirjaa ja kirkkokäsikirjaa toiminnassamme entistä paremmin. Olemme syventäneet jumalanpalvelus- ja rukouselämän sekä musiikin merkityksen ymmärtämistä ja oppineet toteuttamaan niitä monipuolisemmin esimerkiksi toteuttamassamme musiikkihartaudessa. (Diakonian viranhaltijan ydinosaaminen 2010, 3.)

9.2 Sosionomin ammatillisuus

Yksilön kasvun ja kehityksen tukeminen on myös yksi sosiaalialan kompetensseista (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016). Opinnäytetyöprosessimme aikana havaitsimme, että se mikä toimii toiselle, ei välttämättä toimi samoin toisen kohdalla. Pyrimme sen vuoksi suunnittelemaan ohjelmamme

niin, että se palvelisi mahdollisimman monen yksilöllistä kasvua ja kehitystä. Halusimme tällä tavoin edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Tarkoituksenamme oli viestittää nuorille, että jokainen on ainutlaatuinen ja jokaisella on oikeus kokea hengellisyys itsellensä parhaalla tavalla.

Opettavaisia hetkiä koimme myös saadessamme palautetta toiminnastamme nuorilta. Palautteiden avulla kykenemme kiinnittämään jatkossa paremmin huomiota kehitettäviin osa-alueisiin ja saamme mahdollisuuden oppia uutta. Koemme saaneemme toiminnan avulla myös vahvistusta erilaisissa elämäntilanteissa olevien nuorten kohtaamiseen. Sosiaalialan kompetenssien mukaan sosiaalialan ohjaajan tulee osata ohjata tavoitteellisesti, voimavaraistaen ja osallisuutta tukien asiakkaita, ryhmiä sekä yhteisöjä (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016). Opinnäytetyömme aikana olemme saaneet arvokasta kokemusta erityisesti ryhmän ohjaamisesta ryhmäläisten yksilöllisyys huomioiden.

Sosiaalialan ammattilaisella on myös velvollisuus estää negatiivista syrjintää. Negatiivinen syrjintä kohdistuu yleensä ihmisen kykyihin, ikään, kulttuuriin, sukupuoleen, siviilisäätyyn, yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen asemaan, poliittisiin mielipiteisiin, sukupuoliseen suuntautumiseen, fyysisiin ominaisuuksiin sekä uskontoon tai muuhun vakaumukseen. (Arki, arvot ja etiikka - sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet 2017, 20.) Mielestämme nuorten kanssa toimiessa ja ryhmiä ohjatesa tämän velvollisuus on tärkeä muistaa. Opimme toimintaa ohjatesamme sen, että nuorten kommentteja kannattaa kuunnella herkällä korvalla. Mikäli niissä havaitsee negatiivista syrjintää, ohjaajan tulee puuttua siihen. Seurakunnan työssä koemme myös tärkeäksi keskustella muista uskonnoista ja siitä, että jokainen on yhtä tärkeä riippumatta uskonnosta tai muusta vakaumuksesta.

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE korostaa lapsuuden ja nuoruuden etiikkaa käsittelevässä oppaassaan luontevaa ja aitoa kohtaamista ja sen välttämättömyyttä ammattityössä. On eettisesti väärin olla huomaamatta lapsen ja nuoren hätää ja tarpeita. Mikäli tarpeisiin puututaan tai ollaan puuttumatta, sillä voi olla vaikutusta lapsen ja nuoren elämään. (Arki, arvot

ja etiikka - sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet 2017, 32) Vaikka toiminnallinen osuutemme oli suhteellisen lyhyt kestoaltaan, koimme tärkeäksi luontevan kohtaamisen nuorten kanssa. Huomasimme sen olevan välttämätöntä, jotta nuoret saatiin toimintaan mukaan ja he kykenivät luottamaan meihin. Tulevaa työelämää varten totesimme luottamuksellisen suhteen luomisen tärkeäksi myös sen vuoksi, jotta nuori pystyisi tuomaan mahdollisen hädän ja tuen tarpeen esille.

9.3 Yhteenveto

Toiminnallisen opinnäytetyömme eri vaiheissa oli omaa ammatillisuutta tukevia elementtejä. Saimme vastuullemme mielestämme tärkeän ja herkänkin aiheen, isosen hengellisyyden tukemisen. Ohjelmakokonaisuutta laatiessa meidän tuli ottaa huomioon nuoruus elämänvaiheena sekä hengellisyys nuoren ihmisen elämässä. Opinnäytetyöprosessimme oli erittäin hyvin aikataulutettu ja toiminnallinen osuutemme huolella suunniteltu. Koemme, että hyvällä suunnittelulla ja realistisella aikataulutuksella oli vaikutusta niin ohjelmakokonaisuuden kuin koko prosessin sujuvaan etenemiseen ja onnistumiseen.

Diakoniatyöntekijän ja sosionomin kompetensseissa on paljon yhtäläisyyksiä. Voikin todeta, että vahvasti seurakuntaan ja kristinuskoon liittyvä opinnäytetyömme on vahvistanut monenlaisia valmiuksia toimia niin diakonina kuin sosionominakin. Vaikka diakonin ydinsaaminen perustuu vahvasti kristillisiin arvoihin ja siinä korostuu hengellisen työn osaaminen, on sillä monia yhtymäkohtia sosionomin kompetensseihin. Etenkin kasvatuksellinen osaaminen, yksilöllisyyden huomioimen sekä luotettavuus ja eettisyys toiminnassa nousevat vahvasti esiin kummassakin ammatissa.

LÄHTEET

- Aalberg, Veikko & Siimes, Martti A. 2007. Lapsesta aikuiseksi - nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Nemo.
- Arki, arvot ja etiikka - sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet 2017. Talentia. Viitattu 3.11.2017. <http://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>
- Chaulagai, Mari 2009. Puhetta Jumalasta vai puhetta Jumalan kanssa? Rippikoulun hengellinen elämä. Teoksessa Tapani Innanen & Kati Niemelä (toim.) Rippikoulun todellisuus. Porvoo: Bookwell, 112–127.
- Diakonian viranhaltijan ydinosoaminen 2010. Viitattu 2.11.2017. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/\\$FILE/diakonia_yo.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/$FILE/diakonia_yo.pdf)
- Diakoniatyöntekijöiden Liitto & Diak 2016. Diakoniatyöntekijän eettiset ohjeet. Viitattu 2.11.2017. http://www.dtl.fi/uploads/DTL_eettisetohjeet_2016.pdf
- Häyrynen, Seppo & Kotila, Heikki 2003. Retriitti – tie hiljaisuuteen. Helsinki: Edita.
- Häyrynen, Seppo 2003. Hiljaisuudenetriitti. Teoksessa Seppo Häyrynen, Heikki Kotila & Osmo Vatanen (toim.) Spiritualiteetin käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 301–316.
- Innanen, Tapani; Niemelä, Kati & Porkka, Jouko 2010. Confirmation Work in Finland. Teoksessa Friedrich Schweitzer, Wolfgang Ilg & Henrik Simojoki (toim.) Confirmation Work in Europe – Empirical Results, Experiences and Challenges. A Comparative Study in Seven Countries. Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, 139–161.
- Jattu, Sanna; Kaartinen, Jaakko; Kokkonen, Jarmo; Paananen, Terhi; Porkka, Jouko; Pruuki, Heli; Syrjä, Sirpa; Tukeva, Pekka; Vappula, Katri; Windqvist, Rosa & Åström, Sara 2017. Isoja Ihmeitä - Isostoiminnan linjaus 2016. Teoksessa Jarmo Kokkonen (toim.) Tehdään ihmeitä! - osallisuus, vapaaehtoisuus, jäsenyys ja

- hengellisyys isostoiminnassa. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Jolkkonen, Jari 2001. Rukous. Teoksessa Pekka Kärkkäinen (toim.) Johdatus Lutherin teologiaan. Helsinki: Kirjapaja, 241–251.
- Jolkkonen, Jari 2003. Rukous kuuliaisuuden tekona. Teoksessa Seppo Häyrynen, Heikki Kotila & Osmo Vatanen (toim.) Spiritualiteetin käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 97–111.
- Jolkkonen, Jari 2004. Rippikoulu ja konfirmaatio luterilaisen kasteteologian näkökulmasta. Teoksessa Heli Aaltonen, Lassi Pruuki & Pekka Saarainen (toim.) Rippikoulun käsikirja. Helsinki, Kirjapaja, 9–33.
- Kettunen, Paavo 2003. Hengellinen kokemus ja ihmisen kokonaisvastaisuus. Teoksessa Seppo Häyrynen, Heikki Kotila & Osmo Vatanen (toim.) Spiritualiteetin käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 361–379.
- Kirkkohallitus 2016. Isoja ihmeitä - isostoiminnan linjaus 2016. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Kirkkohallitus i.a. Seurakuntien väkiluvut 2016. Viitattu 4.8.2017.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp3?open&cid=Content3D45B8>
- Kirkkojärjestys 1993/1055. Viitattu 4.8.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055#L3>
- Kirkkolaki 1993/1054. Viitattu 4.8.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054#L4>
- Kotien rukouskirja 2015. Johansson, Eeva & Reinikainen, Satu. Helsinki: Lasten Keskus.
- Kotila, Heikki 2003A. Spiritualiteetti – ajankohtainen näkökulma. Teoksessa Seppo Häyrynen, Heikki Kotila & Osmo Vatanen (toim.) Spiritualiteetin käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 13–23.
- Kotila, Heikki 2003B. Rukoushetket. Teoksessa Seppo Häyrynen, Heikki Kotila & Osmo Vatanen (toim.) Spiritualiteetin käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 267–276
- Köykkä, Arto 2014. Nuorisotyön alkeet ja jatko. Helsinki: Nuorten Keskus.
- Launonen, Pekka 2007. Kirkon nuorisotyö - hengellisen, pedagogisen ja sosiaalisen kolmiyhteys. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä - menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 78–87.

- Launonen, Pekka 2008. Kasvattava ja palveleva kirkko - kristillinen lapsi- ja nuoristyö historian murrosvaiheissa. Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus / LK-kirjat, 221–234.
- Malmberg, Marjatta 2008. Hiljaa, hitaasti, vastavirtaan. Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus / LK-kirjat, 377–385.
- Maukonen, Jarkko 2005. Musiikki nuorisotyössä. Teoksessa Terhi Paananen & Hans Tuominen (toim.) Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 156–172.
- Muhonen, Mervi & Tirri, Kirsi 2008. Mitä on kristillinen kasvatus? Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus / LK-kirjat, 63–82.
- Nakkilan seurakunta i.a. Nuorisotyö. Viitattu 10.4.2017.
<http://www.nakkilanseurakunta.fi/ryhmat/nuoret>
- Nissinen, Martti 2004. Musiikki, ihminen ja Jumala. Teoksessa Juhani Haapasalo, Liisa Lauerma, Martti Nissinen & Pekka Suikkanen (toim.) Kirkkomusiikki. Helsinki: Edita, 23–25.
- Nurmi, Jari-Erik; Ahonen, Timo; Lyytinen, Heikki; Lyytinen, Paula; Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas. Viitattu 12.9.2017.
<http://libguides.diak.fi/c.php?g=389856&p=2645561>
- Peitso, Jonna; Perkiö, Tuomas; Poropudas, Salla & Nieminen, Satu 2017. Ihme isonen – isostoiminnan kirja. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy.
- Porkka, Jouko 2004. On kunnia olla isonen - Suomen evankelis-luterilaisen kirkon isostoiminta 2000-luvun alussa. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Porkka, Jouko 2005. Isostoiminnan rikkaus - leirityön tarpeista nuorisokulttuuriksi. Teoksessa Terhi Paananen & Hans Tuominen (toim.) Nuorisotyön käsikirja. Helsinki Kirjapaja, 82–108.
- Porkka, Jouko 2008. Kirkon kasvatustoiminta yhtenäiskulttuurista postmoderniin. Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus

- kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus / LK-kirjat, 153–220.
- Porkka, Jouko; Schweitzer, Friedrich & Simojoki, Henrik 2017. Models for Working with Young Volunteers in the Different Countries and Churches. Teoksessa Friedrich Schweitzer, Thomas Schlag, Henrik Simojoki, Kati Tervo-Niemelä & Wolfgang Ilg (toim.) Confirmation, Faith, and Volunteerism – A Longitudinal Study on Protestant Adolescents in the Transition towards Adulthood – European Perspectives. Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, 77–83.
- Pruuki, Lassi 2010. Rippikoulun pikkujättiläinen. Helsinki: LK-kirjat.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vuonna 1938 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Raunio, Antti 2003. Jumalan sana. Teoksessa Olli-Pekka Vainio (toim.) Johdatus luterilaiseen spiritualiteetin teologiaan. Helsinki: Kirjapaja, 107–124.
- Raunio, Antti 2003. Onko olemassa luterilaista spiritualiteettia? Teoksessa Olli-Pekka Vainio (toim.) Johdatus luterilaiseen spiritualiteetin teologiaan. Helsinki: Kirjapaja, 11–36.
- Riekkinen, Wille 2008. Kristillisen kasvatuksen lähtökohdista. Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus / LK-kirjat, 83–93.
- Rippikoulusuunnitelma 2017. Kirkkohallitus. Viitattu 7.9.2017.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/400865F07982E0ECC2257D5100209E1D/\\$FILE/Suurilhme-Rippikoulusuunnitelma2017.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/400865F07982E0ECC2257D5100209E1D/$FILE/Suurilhme-Rippikoulusuunnitelma2017.pdf)
- Räsänen, Antti 2008. Kristillinen kasvatus teoriassa ja käytännössä. Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus / LK-kirjat, 287–304.
- Salonen, Kari 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016. Viitattu 26.10.2017.
http://www.diak.fi/opiskelu/harjoittelu/Documents/Sosionomi_kompetenssit_2016.pdf
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2015. Meidän kirkko – kasvamme yhdessä. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kasvatuksen linjaus

2015. Viitattu 28.9.2017.

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/494A1A4DD58D4D9CC2257976003D8743/\\$FILE/kasvatus_strategia.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/494A1A4DD58D4D9CC2257976003D8743/$FILE/kasvatus_strategia.pdf)

Tamminen, Suvi; Liiri, Jenni-kristiina; Väkeväinen, Eija & Saarinen, Johannes 2009. Elämä, usko, rukous – ja musiikki. Teoksessa Tapani Innanen & Kati Niemelä (toim.) Rippikoulun todellisuus. Porvoo: Bookwell, 167–192.

Tähkää, Ari; Taavitsainen, Tiina; Lehtinen, Katja; Kallinen, Eija; Ojala, Sami; Jutila, Juha; Syrjä-Turpeinen, Sirpa; Tukeva Pekka & Lampenius, Simon 2012. Nuoret seurakuntalaisina. Helsinki: Kirkkohallitus. Viitattu 19.4.2017.

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/\\$FILE/KH_nuoret_www.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/$FILE/KH_nuoret_www.pdf)

Veijola, Timo 2003. Jumalan sana. Teoksessa Seppo Häyrynen, Heikki Kotila & Osmo Vatanen (toim.) Spiritualiteetin käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 197–210.

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen oppinäytetyö. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITE 1 - Ennakkokysely

Jaana Petäistö
Liisa Pohjonen
Opinnäytetyö
Nakkilan seurakunta

ENNAKKOKYSELY

IDEOITA JA AJATUKSIA HENGELLISYYTTÄ TUKEVASTA OHJELMASTA

Hengellisyys on olennainen osa isoskoulutusta ja rippikoulua. Jokaisen oma hengellisyys ja suhtautuminen uskoon vaikuttavat siihen, miten toimii isosena.

Hengellisyys on melko vaikeasti määriteltävä käsite ja jokainen näkee sen eri tavalla. Jos ihminen uskoo Jumalaan, se näkyy usein jollakin tavalla siinä, kuinka toimit ja millaisia valintoja elämässäsi teet. Samoin hengellisyys on läsnä jokaisessa hetkessä, vaikka sitä olisi vaikea itse tiedostaa.

Myös hengellistä kasvua tapahtuu koko elämämme ajan. Se ei ole erillinen osa-alue, vaan se liittyy kaikkeen meissä tapahtuvaan kasvuun ja kehitykseen. Meidän omat elämäkokemukset, ajatukset ja tunteet vaikuttavat siihen, millainen rooli hengellisyydellä on elämässämme.

Hengellisen elämän harjoittamista ja syventämistä voi verrata esimerkiksi uskon hoitamiseen, josta rippikoulussa opetetaan. Useimmiten hengellisyys toteutuu elämässämme rukouksen, Raamatun lukemisen, hiljentymisen, hengellisen musiikin, hartauksien ja jumalanpalvelusten kautta.

Kaipaisimme teiltä toiveita ja ideoita siihen, miten ISKO-leirillä ohjelmakokonaisuus toteutettaisiin. Voitte pohtia esimerkiksi sitä, mitä haluaisitte oppia rukouksen, hiljentymisen, musiikin, hartauksien tai Raamatun lukemisen merkityksestä. Tai sitä, miten haluaisitte näiden osa-alueiden olevan mukana järjestämässämme ohjelmassa, esimerkiksi erilaisten rastien tai toimintatuokioiden kautta.

Voit täyttää kyselyn nimettömänä.

Toivottavasti saamme yhdessä suunniteltua teidän toiveiden ja ideoiden pohjalta sellaisen kokonaisuuden, josta on teille hyötyä.

Kiitos jo nyt ideoista ja toiveista!

1. Mitkä asiat koet merkityksellisiksi omassa uskossasi ja hengellisyydessäsi? (Esimerkiksi rukous, Raamatun lukeminen, hiljentyminen / meditaatio, hengellinen musiikki, hartaudet)

2. Mihin asiaan hengellisyydessä ja hengellisessä kasvussa haluat leirillä keskittyä?

3. Kerro käytännön ideoita, miten haluaisit, että toiminta toteutetaan.

4. Muita toiveita ja ajatuksia ohjelman toteutuksesta ja hengellisyydestä ja hengellisestä kasvusta?

Kiitos vastauksistasi!

LIITE 2 - Saatekirje

11.5.2017

Hyvä isonen sekä vanhemmat!

Olemme sosionomi-diakoniopiskelijat Liisa Pohjonen ja Jaana Petäistö Diakonia-ammattikorkeakoulusta Helsingistä. Teemme opinnäytetyötä yhteistyössä Nakkilan seurakunnan kanssa. Opinnäytetyön aiheena on isosen hengellisyyden tukeminen isokoulutuksessa.

Työmme tavoitteena on isosen oman hengellisyyden tukemisen kautta vahvistaa hänen valmiuksiaan toimia isosena. Suunnittelemme ja toteutamme isokoulutusleirillä hengellisyyttä tukevan ohjelmakokonaisuuden. Ohjelmakokonaisuus koostuu tuokioista, joissa keskitytään rukoukseen, Raamattuun ja hiljentymiseen. Lisäksi vietetään yhteistä musiikkipainotteista hartautta.

Toiminnan alussa nuoret saavat pohtia valmiiden kysymysten avulla hengellisyyttään ja kirjoittaa ajatuksiaan paperille. Nuoren oman hengellisyyden tukemisen sekä opinnäytetyön tavoitteiden saavuttamisen arvioinnin vuoksi he saavat vastata samoihin kysymyksiin uudelleen, kun ovat toimineet isosena rippikoulussa.

Vastaaminen tapahtuu nimettömänä. Kerätyt pohdinnat jäävät ainoastaan opinnäytetyöntekijöiden haltuun ja niiden avulla arvioidaan opinnäytetyön tavoitteen saavuttamista sekä toiminnan hyödyllisyyttä. Vastaukset hävitetään opinnäytetyön tekemisen jälkeen.

Valmis opinnäytetyö julkaistaan joulukuussa 2017, jonka jälkeen se on luettavissa Theseus-tietokannassa. Toimitamme valmiin opinnäytetyön myös Nakkilan seurakunnalle.

Vastaamme mielellämme opinnäytetyötä koskeviin kysymyksiin.

Ystävällisin terveisin,

Liisa Pohjonen

liisa.pohjonen@student.diak.fi

Jaana Petäistö

jaana.petaisto@student.diak.fi

LIITE 3 – Palaute toiminnasta

PALAUTE TOIMINNASTA

1. MITÄ AJATUKSIA EILINEN JAANAN JA LIISAN OHJELMA HERÄTTI?

2. MIKÄ SIINÄ OLI HYVÄÄ JA MIKÄ HUONOA?

3. OLIKO JOKU RASTEISTA ITSELLESI TÄRKEÄMPI KUIN TOINEN? MIKSI?

4. KOITKO JONKUN RASTIN TURHAKSI? MIKSI?

5. KOITKO OHJELMAN ANTAVAN SINULLE JOTAIN OMAN HENGELLISYDEN HOITAMISEEN TAI ISOSENA TOIMIMISEEN?

**6. HALUATKO ANTAA JOTAIN MUUTA PALAUTETTA OHJELMAN SISÄL-
LÖSTÄ, TOTEUTUKSESTA JNE.?**

KIITOS OSALLISTUMISESTA JA VASTAUKSISTASI!

LIITE 4 – Oma hengellisyyteni

NIMI: _____
(VAPAAEHTOINEN)

OMA HENGELLISYYTENI

KIRJOITA VAPAASTI AJATUKSIASI OMASTA HENGELLISYYDESTÄSI SEURAAVIEN KYSYMYSTEN AVULLA.

1. MITÄ HENGELLISYYS MERKITSEE SINULLE HENKILÖKOHTAISESTI?
2. MITEN HENGELLISYYS NÄKYY OMASSA ELÄMÄSSÄSI?
3. **A) JOS OLIT KESÄLLÄ ISOSENA**, MITEN OMA SUHTEESI HENGELLISYYTEEN NÄKYI JA VAIKUTTI SIIHEN, MITEN TOIMIT ISOSENA?
TAI
B) JOS ET TÄNÄ KESÄNÄ OLLUT ISOSENA, MUTTA OLET AIEMMIN OLLUT, MITEN OMA SUHTEESI HENGELLISYYTEEN NÄKYI JA VAIKUTTAA SIIHEN, MITEN TOIMIT ISOSENA?

VIISI ELEMENTTIÄ HENGELLISYYDEN TUKEMISEEN

Toiminnallinen materiaali hengellisyyttä tukevaan
ohjelmakokonaisuuteen

SISÄLLYS

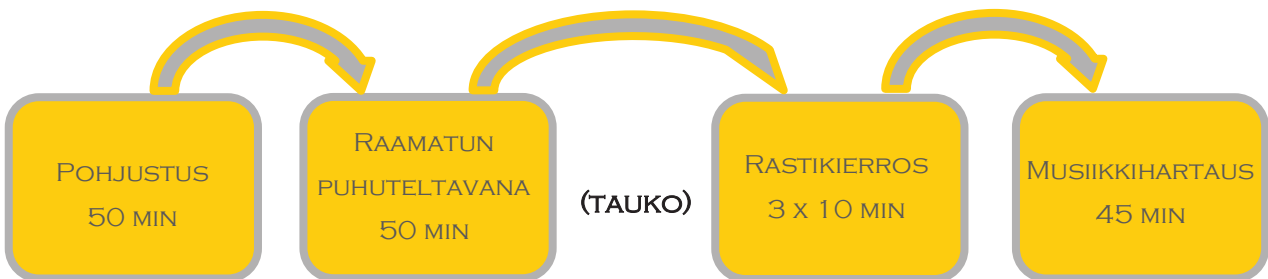
OHJELMAKOKONAISUUDEN RAKENNE	3
POHJUSTUS	4
RAAMATUN PUHUTELTAVANA.....	7
RUKOUSRASTI.....	10
MEDITAATORASTI	12
ESIRUOKOUSRASTI	14
MUSIIKKIHARTAUUS.....	16
LIITE 1 - Oma hengellisyyteni -pohdinta	18
LIITE 2 - Raamatunkohdat	19
LIITE 3 - Raamatun puhuteltavana	26
LIITE 4 - Raamattutyöskentelyn purku	33
LIITE 5 - Rukoukset	34
LIITE 6 - Rukousrastin ohjeistus	40
LIITE 7 - Esirukousrastin ohjeistus	42
LIITE 8 - Hartauden kaava	43

OHJELMAKOKONAISUUDEN RAKENNE

Ohjelmakokonaisuus rakentuu rukouksen, Raamatun, hengellisen musiikin, meditaation ja hartauden ympärille. Teemat nousevat hengellisyyttä käsittelevästä kirjallisuudesta, Suuri ihme –Rippikoulusuunnitelmasta, Isoja ihmeitä -isostoiminnan linjauksesta sekä nuorten toiveista. Ohjelmakokonaisuus koostuu aiheen pohjustuksesta, Raamattutyöskentelystä, kolmen rastin rastikierroksesta sekä musiikkihartaudesta.

Koko ohjelmakokonaisuus on tarkoitus toteuttaa täydessä hiljaisuudessa, keskittyen omiin ajatuksiin. Tavoitteena on tukea isosen hengellisyyttä ja sitä kautta isosena toimimista. Toisena tavoitteena on antaa nuorille erilaisia näkökulmia hengellisyyteen ja tapoja vahvistaa ja tutkia omaa hengellisyyttään arjessa.

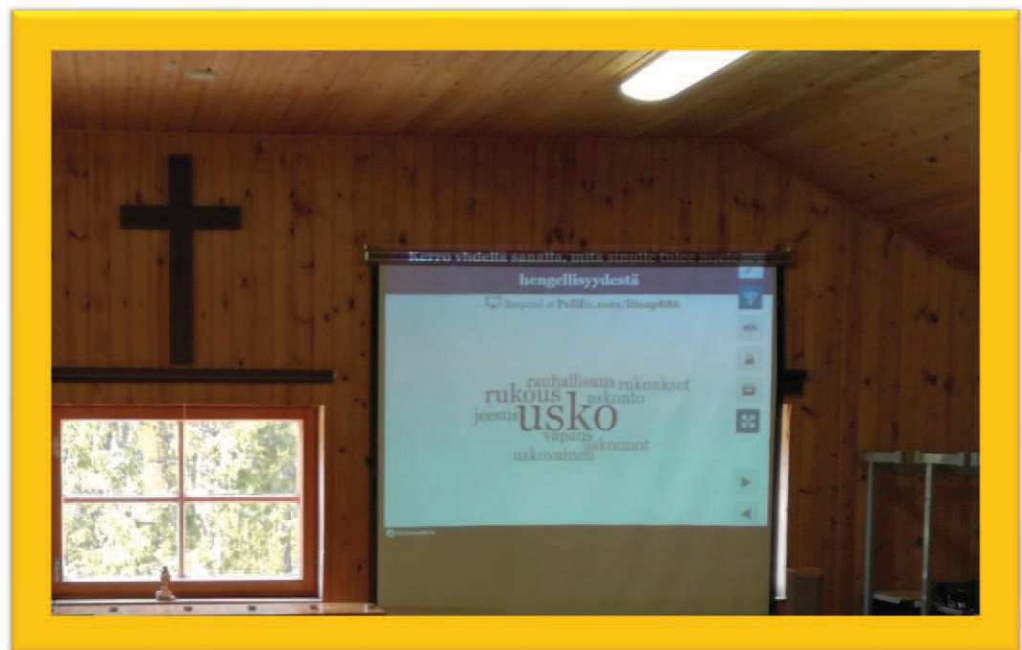
Aikataulu:

Huomioitavaa:

- Osa-alueet on tarkoitettu kokonaisuudeksi, jossa osat tukevat toisiaan. Niitä voi kuitenkin toteuttaa myös yksittäisinä osina.
- Lue ohjeistukset hyvissä ajoin ennen toteutusta ja valmistelee kokonaisuus huolella.
- Raamatun puhuteltavana –työskentelyn ja rastikierroksen välissä voi halutessaan pitää tauon.
- Rastikierrosta varten jaa osallistujat kolmeen ryhmään.
- Ennen varsinaista aloitusta on hyvä kertoa, miksi oman hengellisyyden pohdinta on tärkeää.

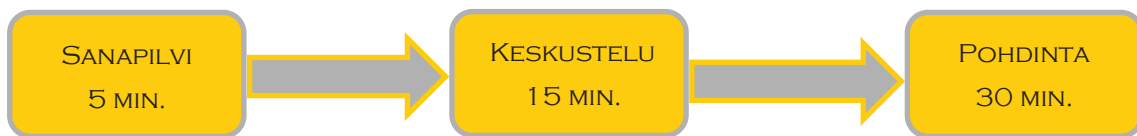
POHJUSTUS

Ennen aloitusta huomioitavaa:

- ♥ Poll Everywhere -sivun kysely ja osallistujien mahdollisuus älylaitteen käyttämiseen
TAI
- ♥ Post it -lappuja, 1kpl / hlö
- ♥ Oma hengellisyyteni -pohdinta (LIITE 1), 1 kpl / hlö
- ♥ Kyniä

Aikataulu:

Pohjustuksen tarkoituksena on määritellä hengellisyyttä ja sen merkitystä yhteisen keskustelun kautta, sekä saada osallistujat pohtimaan hengellisyyden roolia omassa elämässään ja isosena toimimisessa. Ennen aloitusta valmistelee sanapilvi-kysely www.polleverywhere.com -sivustolle ja varmista sen toimivuus. (Jos olet uusi käyttäjä, rekisteröidy sivuille, se on maksutonta. Vain kyselyn luojan tulee rekisteröityä.) Vastaavasti voit toteuttaa kyselyn varaamalla jokaiselle osallistujalle yhden post it -lapun.

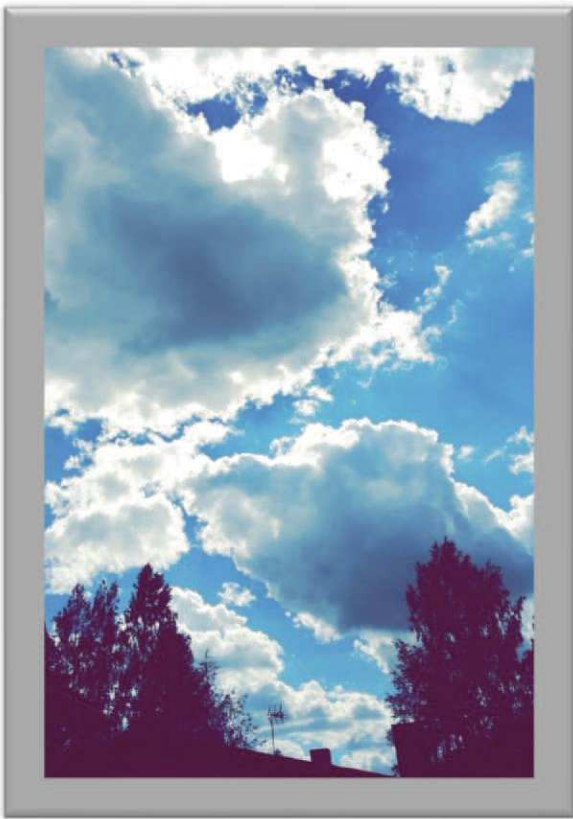

Malli valmiista sanapilvestä.

Kyselyn tarkoituksena on toimia pohjana yhteiselle keskustelulle ja hengellisyys-käsitteen määrittelylle. Jokainen vastaaja saa, puhelimen tai post it -lapun avulla, vastata **yhdellä** sanalla kysymykseen; Mitä sinulle tulee mieleen sanasta hengellisyys? Polleverywhere-sivusto koostaa vastauksista automaattisesti sanapilven, jossa korostuvat useaan kertaan esiin nousseet sanat. Sanapilvi on hyvä pitää osallistujien näkymättömissä, kunnes kaikki ovat vastanneet, jotta kukaan ei pysty päättelemään reaaliaikaisesti päivittyvistä vastauksista niiden kirjoittajaa.

Käykää yhdessä keskustellen läpi hengellisyyden monenlaisia määritelmiä ja siihen linkittyvien asioiden moninaisuutta sanapilven / post it -lappujen kautta. Keskustelun jälkeen pyydä osallistujia etsimään tilasta oma rauhallinen paikka ja jaa osallistujille oma hengellisyyseni -pohdinta (LIITE 1) ja kynä. Ohjeista tekemään pohdinta täydessä hiljaisuudessa, omana työskentelynä ja rauhassa. (Halutessasi voit myös pyytää osallistujia tuomaan kaikki älylaitteet ”puhelinparkkiin” loppu ohjelman ajaksi.) Pohdintaan on hyvä varata aikaa **30 minuuttia**. On hyvä mainita, että pohdinnan saa tehdä halutessaan nimettömänä ja se on ensisijaisesti heitä itseään varten.

RAAMATUN PUHUTELTAVANA

Ennen aloitusta huomioitavaa:

- ♥ Raamatunkohdat (LIITE 2) 1 kpl / Raamatunkohta
- ♥ Raamatun puhuteltavana –paperit (LIITE 3) 1 kpl / Raamatunkohta / 1 hlö
- ♥ Kyniä

Aikataulu:

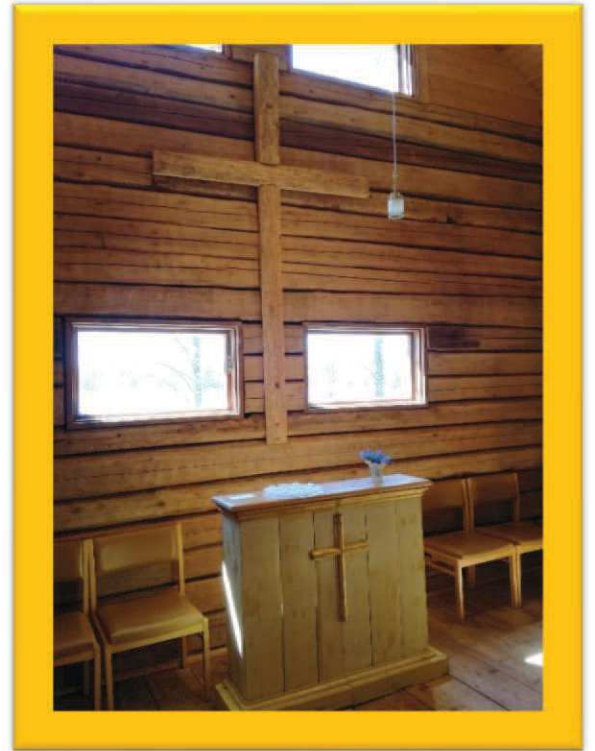
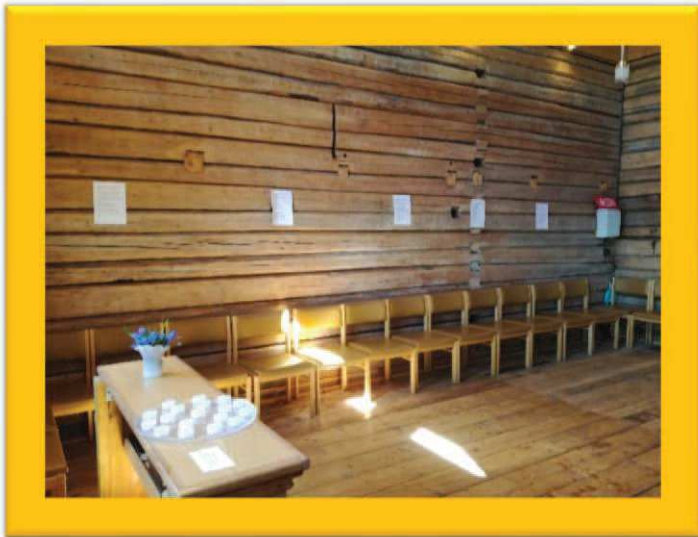
Raamatun puhuteltavana –Raamattutyöskentelyn tarkoituksena on saada osallistujat ottamaan aikaa ja tilaa Raamatun lukemiseen ja keskittymään siihen, mitä lyhyestä Raamatunkohdasta nousee itselle mieleen. Ennen aloitusta kiinnitä seinille, eri puolille tilaa, Raamatunkohdat (LIITE 2). Laita Raamatunkohtaa vastaavat Raamatun puhuteltavana –paperit (LIITE3) saataville Raamatunkohtalapun alapuolelle.

Raamattutyöskentelyn aluksi osallistujat saavat rauhassa kierrellä tilassa ja käydä itsenäisesti läpi kaikki vaihtoehtoiset Raamatunkohdat. Jokainen osallistuja valitsee itsellensä yhden, itseään siinä hetkessä eniten, puhuttelevan Raamatunkohdan ja ottaa sitä vastaavan Raamatun puhuteltavana paperin. Kaikkien saatua valittua, jokainen ottaa oman paperinsa ja kynän ja etsii itsellensä rauhallisen paikan. Esimerkiksi luonnon keskelle meneminen voi helpottaa pohdintaa. Tähän varataan aikaa **30 minuuttia**. Alkuun on hyvä muistuttaa, että jokaisen ylös kirjaamat ajatukset ja pohdinnat ovat henkilökohtaisia, eikä niitä tarvitse jakaa muille.

Puolentunnin kuluttua kokoonnutaan jälleen yhteen, keskustelemaan työskentelystä. Jaa osallistujat pieniin, esimerkiksi kolme hengen, ryhmiin. Ryhmät saavat pohtia ensin **5 minuutin** ajan Raamattutyöskentelyn purku –lomakkeen (LIITE 4) kysymyksiä. Lopuksi vara-

taan vielä **10 minuuttia** kaikkien yhteiseen keskusteluun, jossa käydään läpi ryhmissä heränneitä ajatuksia. Osallistujat voivat halutessaan, pienryhmissä tai yleisessä keskustelussa, myös jakaa omia oivalluksiaan ja pohdintojaan Raamatunkohtaan liittyen.

RUKOUSRASTI

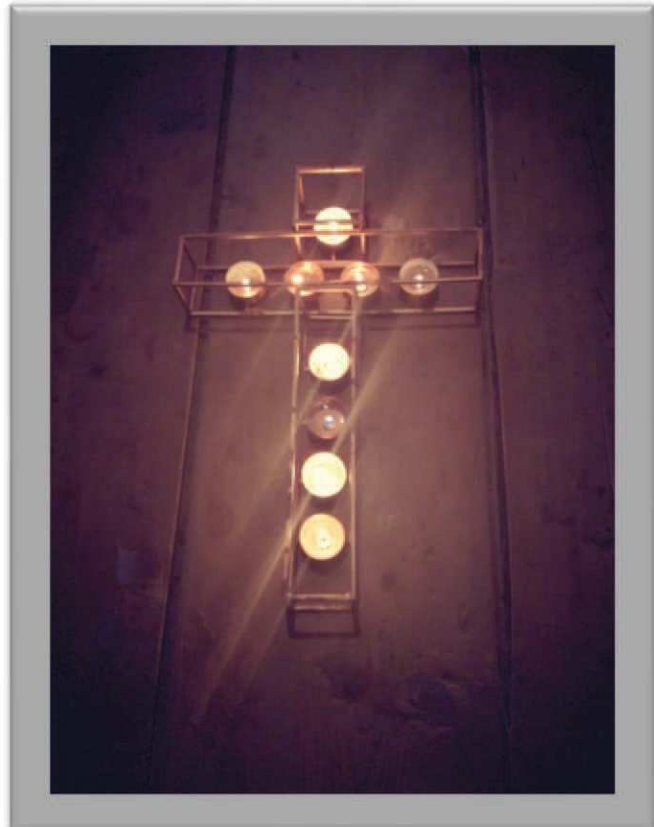
Ennen aloitusta huomioitavaa:

- ♥ Rukoukset (LIITE 5)
- ♥ Rukousrastin ohjeistukset (LIITE 6)
- ♥ Rukouskivet
- ♥ Kulhot rukouskiville
- ♥ Tuikkuja / tuohuksia
- ♥ Alusta tuikuille / tuohuksille

Ennen rastikierroksen alkua kiinnitä tilan seinille rukouksia. Asettele tilan toiseen päähän laitettulle pöydälle eriväriset rukouskivet omiin kulhoihinsa ja niiden viereen värien selitykset sekä suurempi kulho, jonne osallistujat voivat kivet laittaa. (Rukouskivien äärellä lausuttujen rukousten puolesta rukoillaan päätöshartaudessa.) Valmistele tilan toiseen päähän alttari. Laita tuikut / tuohukset alttarille (jokaiselle osallistujalle yksi), niiden viereen ohjeistus ja sytytä yksi kynttilä malliksi. Lisäksi voit tuoda alttarille mielesi mukaan esimerkiksi Raamatun, ristin, krusifiksin, kukkia tms.

Rukousrastilla, kuten muillakin rasteilla, ryhmä viipyy **10 minuuttia**, jonka jälkeen siirtyvät seuraavalle rastille. Rasti sekä siirtyminen rastilta toiselle tapahtuu hiljaisuudessa, omaan tekemiseen keskittyen. Rastilla ryhmäläiset saavat rauhassa lukea seinille kiinnitettyjä rukouksia, sytyttää kynttilän / tuohuksen hiljaisen rukouksen merkiksi, rukoilla sanattomasti rukouskivien avulla tai istua alas rukoilemaan omin sanoin ja tavoin. Kun ryhmä on viettänyt rastilla kymmenen minuuttia, ohjaa heidät seuraavalle rastille tai päätöshartauteen.

MEDITAATIO RASTI

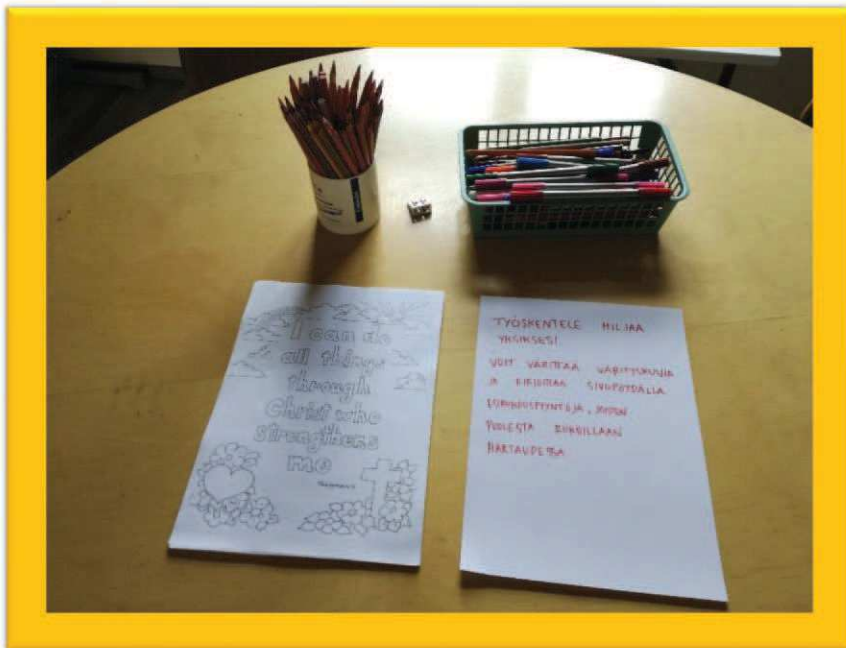
Ennen aloitusta huomioitavaa:

- ♥ Makuualustat
- ♥ Huovat
- ♥ Tyynyt
- ♥ Hengellinen meditaatiomusiikki

Ennen rastikierroksen aloitusta levitä makuualustat ryhmäläisille ympäri tilaa. Jaa jokaiselle makuualustalle myös huopa ja tyyny. Sammuta tilasta valot ja sytytä halutessasi kynttilä, esimerkiksi alttarille. Laita soimaan hengellinen meditaatiomusiikki esimerkiksi cd:ltä tai Spotifysta. Kuuntele cd / soittolista ennakkoon läpi ja varmista, että kaikki kappaleet sopivat hiljentymisen ja omien ajatusten tutkimisen tueksi.

Musiikki saa soida tilassa koko ajan, myös ryhmäläisten tullessa ja poistuessa tilasta. Ohjaa ryhmäläiset valitsemaan itsellensä oma makuualusta. **10 minuutin** hiljentymisen / meditaation jälkeen ohjaa ryhmä seuraavalle rastille tai päätöshartauteen.

ESIRUKOUSRASTI

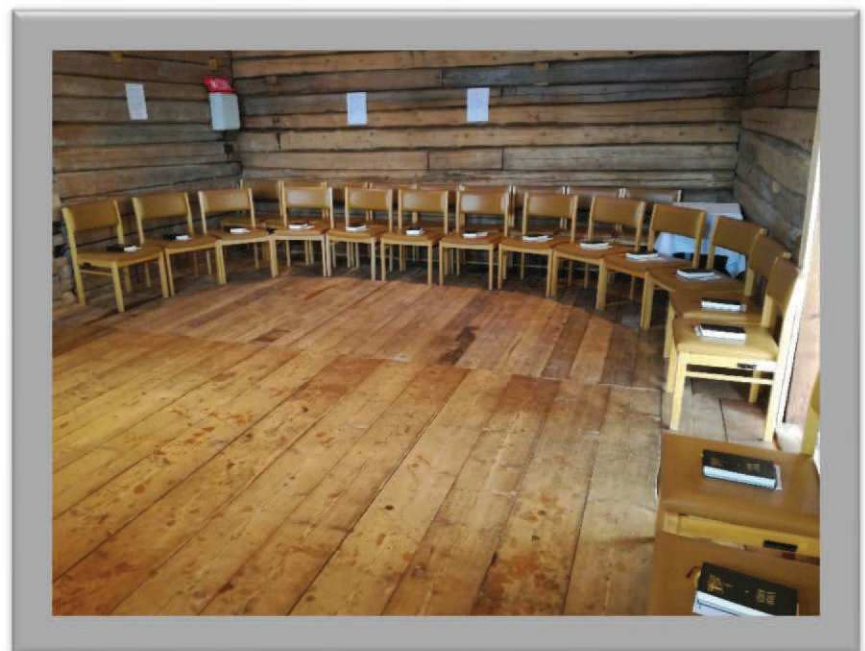
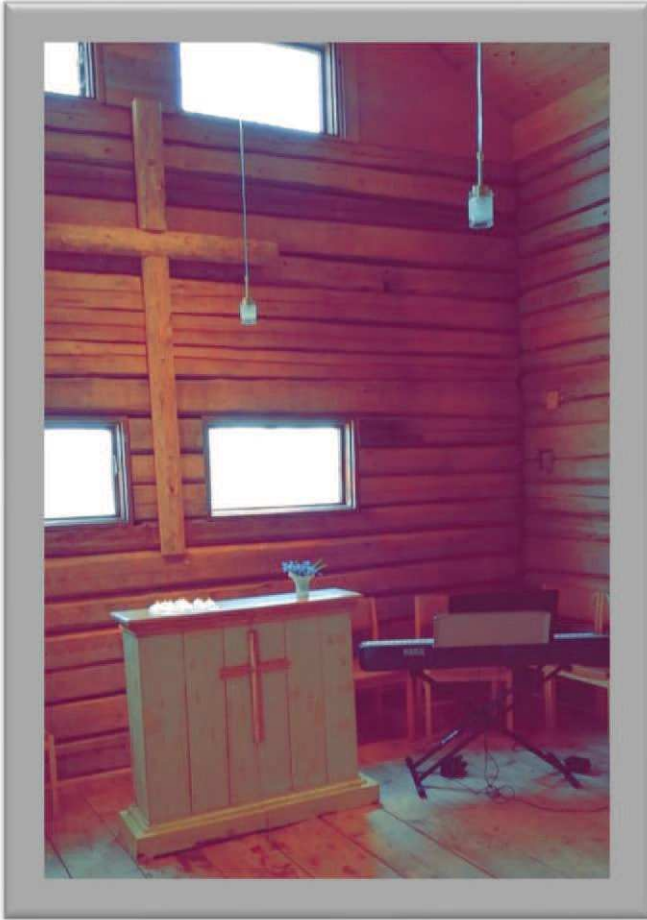
Ennen aloitusta huomioitavaa:

- Esirukourastin oheistus (LIITE 7)
- Paperia esirukouspyyntöjä varten
- Lyijykyniä
- Kori esirukouspyyntöjä varten
- Raamattuaiheisia värityskuvia
- Värikyniä

Ennen rastikierroksen alkua laita esille paperia esirukouspyyntöjä varten, kyniä sekä kori, jonne esirukouspyynnöt voi laittaa. Hiljaisen, itsenäisen työskentelyn tueksi voit laittaa esille myös Raamattu- tai kristinuskoiheisia värityskuvia ja värikyniä, jotka auttavat keskittymään omaan tekemiseen.

Esirukourastilla ryhmäläiset saavat kirjoittaa esirukouspyyntöjä, joiden puolesta rukoillaan päätöshartaudessa. Halutessaan lappuun voi myös kirjoittaa ”ei lueta”, jos ei halua esirukouspyyntöään luettavan ääneen hartaudessa. Jos värittäminen helpottaa hiljaa omiin ajatuksiin ja työskentelyyn keskittymisessä, voivat ryhmäläiset värittää värityskuvia. Kun **10 minuuttia** on kulunut ohjaa ryhmä seuraavalle rastille tai päätöshartauteen.

MUSIIKKIHARTTAUS

Ennen aloitusta huomioitavaa:

- Hartausmateriaalin valmistelu
- Esirukousrastilla kirjoitetut esirukouspyynnöt
- Rukousrastilla käytetyt rukouskivet
- Virsikirjat / laulujen sanat
- Hartauden kaava osallistujille

Hyvissä ajoin ennen ohjelmakokonaisuuden toteutusta valmistele hartaus perusteellisesti. Musiikkihartaudessa musiikilla on erityinen tehtävä. Se auttaa keskittymään, tukee puhuttua sanaa ja luo siihen syvemmän ulottuvuuden. Tarkoituksena on, että käytetään elävää musiikkia ja virret / laulut säestetään esimerkiksi pianolla. Virsien ja laulujen lisäksi musiikki kulkee katkeamattomana läpi koko hartauden. Tekstien, rukouksien ja vuorolaulujen taustalla soitetään rauhallista ja yksinkertaista sointutaustaa. Ainoastaan Isä meidän -rukouksen ajaksi musiikki katkeaa.

Päätöshartaus toteutetaan Vesperin eli iltahartauden tai vastaavasti jollakin muulla päivän rukoushetken kaavalla. Kaavaa voi soveltaa ja esimerkiksi vuorolaulu-osuudet voidaan lausua, jos se tuntuu luontevammalta. Valitse käytettävät tekstit ja rukoukset ohjelmakokonaisuuteen ja osallistujaryhmään sopiviksi. Hartaushetken teemana voidaan käyttää kirkkovuoden pyhän aihetta. Rukouksina voidaan käyttää Jumalanpalvelusten kirjasta löytyviä valmiita rukouksia ja puheosuudessa voidaan hyödyntää valmiita hartauskirjotuksia. Esirukousosiossa rukoillaan myös esirukousrastilla kirjoitettujen esirukouspyyntöjen puolesta, sekä kiitetään Herraa rukousrastin rukouskivien äärellä lausuttujen rukousten kuulemisesta. Virsinä on hyvä käyttää pääasiassa osallistujille tuttuja virsiä. Mukaan voi myös ottaa muita hengellisiä lauluja. Malli Vesperin kaavasta, teksteineen, rukouksineen ja virsineen / lauluineen liitteenä (LIITE 8).

Hartauden alussa ohjeista osallistujia siitä, mistä hartaushetken kaava löytyy, miten edetään, missä kohdassa he erityisesti osallistuvat ja muusta tarpeellisesta. Jos hartautta on toteuttamassa kaksi vetäjää, on vuorolaulu-osuuksissa toisen hyvä toimia esilaulajana ja toisen johtaa seurakunnan osuutta.

LIITE 1 - Oma hengellisyteni -pohdinta

NIMI: _____

(VAPAAEHTOINEN)

OMA HENGELLISYYTENI

KIRJOITA VAPAASTI AJATUKSIASI OMASTA HENGELLISYYDESTÄSI
SEURAAVIEN KYSYMYSTEN AVULLA.

1. MITÄ HENGELLISYYS MERKITSEE SINULLE HENKILÖKOHTAISESTI?
2. MITEN HENGELLISYYS NÄKY Y OMASSA ELÄMÄSSÄSI?
3. MITEN OMA HENGELLISYYTESI NÄKY Y JA VAIKUTTAA TOIMIESSASI
ISOSENA?

**KUINKA ÄÄRETÖN ONKAAN JUMALAN RIKKAUS,
KUINKA SYVÄ HÄNEN VIISAUTENSA JA TIETONSA!
KUINKA TUTKIMATTOMAT OVAT HÄNEN TUOMIONS
JA JÄLJITTÄMÄTTÖMÄT HÄNEN TIENSÄ!
KUKA VOI TUNTEA HERRAN AJATUKSET,
KUKA PYSTYY NEUVOMAAN HÄNTÄ?
KUKA ON ANTANUT HÄNELLE JOTAKIN,
MIKÄ HÄNEN OLISI MAKSETTAVA TAKAISIN?
HÄNESTÄ, HÄNEN KAUTTAAN JA HÄNEEN ON KAIKKI.
HÄNEN ON KUNNIA IKUISESTI. AAMEN.**

(Room. 1 1:33-36)

HERRA, SINÄ OLET MINUT TUTKINUT, SINÄ TUNNET MINUT.

MISSÄ OLENKIN, MINNE MENENKIN, SEN SINÄ TIEDÄT,

JO KAUKAA SINÄ NÄET AIKEENI.

KULJEN TAI LEPÄÄN, KAIKEN OLET MITANNUT,

PERIN POHJIN SINÄ TUNNET MINUN TEKEMISENI.

KIELELLÄNI EI OLE YHTÄKÄÄN SANAA,

JOTA SINÄ, HERRA, ET TUNTISI.

SINÄ SUOJAAT MINUA EDESTÄ JA TAKAA,

SINÄ LASKET KÄTESI MINUN PÄÄLLENI.

SINÄ TIEDÄT KAIKEN. SE ON IHMEELLISTÄ, SIIHEN EI

YMMÄRRYKSENI YLLÄ.

(Ps. 139:1-6)

**JUMALAN LAUPEUS ON KUITENKIN NIIN RUNSAS JA HÄN
RAKASTI MEITÄ NIIN SUURESTI, ETTÄ HÄN TEKI MEIDÄT,
RIKKOMUSTEMME TÄHDEN KUOLLEET, ELÄVIKSI KRISTUKSEN
KANSSA. ARMOSTA TEIDÄT ON PELASTETTU. JUMALA HERÄTTI
MEIDÄT YHDESSÄ KRISTUKSEN JEESUKSEN KANSSA JA ANTOI
MEILLEKIN PAIKAN TAIVAASSA OSOITTAAKSEEN KAIKILLE
TULEVILLE AIKAKAUSILLE, KUINKA ÄÄRETTÖMÄN RUNSAS ON
HÄNEN ARMONSA JA KUINKA SUURI HÄNEN HYVYYTENSÄ, KUN
HÄN ANTOI MEILLE KRISTUKSEN JEESUKSEN.**

(Ef. 2:4-7)

**OHJAA MINUT TOTUUTEESI JA OPETA MINUA, SINÄ
JUMALANI, AUTTAJANI! SINUUN MINÄ LUOTAN AINA.**

HERRA, SINÄ OLET LAUPIAS,

MUISTA MINUA,

OSOITA IKIAIKAISTA HYVYYTTÄSI.

**ÄLÄ MUISTA NUORUUTENI SYNTEJÄ, ÄLÄ PAHOJA
TEKOJANI! SINÄ, JOKA OLET USKOLLINEN JA HYVÄ, ÄLÄ**

UNOHDA MINUA!

HYVÄ JA OIKEAMIELINEN ON HERRA,

HÄN NEUVOO SYNTISILLE TIEN.

(Ps. 25:5-8)

**SE, JOKA ASUU KORKEIMMAN SUOJASSA
JA YÖPYÄ KAIKKIVALTIAAN VARJOSSA,
SANOO NÄIN: "SINÄ, HERRA, OLET LINNANI JA
TURVAPAIKKANI. JUMALANI, SINUUN MINÄ TURVAAN."
HERRA PELASTAA SINUT LINNUSTAJAN ANSASTA
JA PAHAN SANAN VALLASTA.
HÄN LEVITTÄÄ SIIPENSÄ YLLESI,
JA SINÄ OLET TURVASSA NIIDEN ALLA.
HÄNEN USKOLLISUUTENSA ON SINULLE MUURI JA KILPI.**

(Ps. 91:1-4)

**HÄN VIRVOITTAÄ VÄSYNEEN
JA ANTAA HEIKOLLE VOIMAA.**

**NUORETKIN VÄSYVÄT JA NÄÄNTYVÄT,
NUORUKAISET KOMPASTELEVAT JA KAATUVAT,
MUTTA KAIKKI, JOTKA HERRAA ODOTTAVAT, SAAVAT
UUDEN VOIMAN, HE KOHOAVAT SIIVILLEEN KUIN KOTKAT.
HE JUOKSEVAT EIVÄTKÄ UUVU, HE VAELTAVAT EIVÄTKÄ
VÄSY.**

(JES. 40: 29-31)

**ÄLÄ SANO, ETTÄ OLET NUORI,
VAAN MENE, MINNE IKINÄ SINUT LÄHETÄN,
JA PUHU, MITÄ MINÄ KÄSKEN SINUN PUHUA.
ÄLÄ PELKÄÄ KETÄÄN, SILLÄ MINÄ, HERRA, OLEN SINUN
KANSSASI JA SUOJELEN SINUA.**

(JER. 1: 7-8)

RAAMATUN PUHUTELTAVANA

**KUINKA ÄÄRETÖN ONKAAN JUMALAN RIKKAUS,
KUINKA SYVÄ HÄNEN VIISAUTENSA JA TIETONSA!
KUINKA TUTKIMATTOMAT OVAT HÄNEN TUOMIONS
JA JÄLJITTÄMÄTTÖMÄT HÄNEN TIENSÄ!
KUKA VOI TUNTEA HERRAN AJATUKSET,
KUKA PYSTYY NEUVOMAAN HÄNTÄ?
KUKA ON ANTANUT HÄNELLE JOTAKIN,
MIKÄ HÄNEN OLISI MAKSETTAVA TAKAISIN?
HÄNESTÄ, HÄNEN KAUTTAAN JA HÄNEEN ON KAIKKI.
HÄNEN ON KUNNIA IKUISESTI. AAMEN.**

(Room. 1 1:33-36)

ELÄYDY TEKSTIIN, VIIPYILE RAUHASSA SEN ÄÄRELLÄ. LUE
TEKSTI HITAASTI PYSÄHDELLEN KOLME, NELJÄ ... KERTAA.
NIIIN MONTA KERTAA, ETTÄ TUNNET SANOJEN PAINUVAN
SISIMPÄÄSI. KYSELE, KUUNTELE, KATSELE, IHMETTELE ...

KULJE IHAN OMAAN TAHTIISI, OMAA TIETÄSI TEKSTIN
ÄÄRELLÄ. KIRJOITA MUISTIIN AJATUKSIASI, KYSYMYKSIÄSI,
KAIPAUSTASI, LÖYTÖJÄSI ...

JOS SINUN ON VAIKEA PÄÄSTÄ LIIKKEELLE, VOIT PYSÄHTYÄ
SEURAAVIEN KYSYMYSTEN ÄÄRELLE:

- MITÄ KUULET, NÄET, TUNNET?
- MISTÄ SINUA MUISTUTETAAN?
- MIHIN SINUA KUTSUTAAN?

RAAMATUN PUHUTELTAVANA

HERRA, SINÄ OLET MINUT TUTKINUT, SINÄ TUNNET MINUT.

MISSÄ OLENKIN, MINNE MENENKIN, SEN SINÄ TIEDÄT, JO KAUKAA SINÄ NÄET AIKEENI.

KULJEN TAI LEPÄÄN, KAIKEN OLET MITANNUT, PERIN POHJIN SINÄ TUNNET MINUN TEKEMISENI.

KIELELLÄNI EI OLE YHTÄKÄÄN SANAA, JOTA SINÄ, HERRA, ET TUNTISI.

SINÄ SUOJAAT MINUA EDESTÄ JA TAKAA, SINÄ LASKET KÄTESI MINUN PÄÄLLENI.

SINÄ TIEDÄT KAIKEN. SE ON IHMEELLISTÄ, SIIHEN EI YMMÄRRYKSENI YLLÄ.

(Ps. 139:1-6)

ELÄYDY TEKSTIIN, VIIPYILE RAUHASSA SEN ÄÄRELLÄ. LUE TEKSTI HITAASTI PYSÄHDELLEN KOLME, NELJÄ ... KERTAA. NIIN MONTA KERTAA, ETTÄ TUNNET SANOJEN PAINUVAN SISIMPÄÄSI. KYSELE, KUUNTELE, KATSELE, IHMETTELE ...

KULJE IHAN OMAAN TAHTIISI, OMAA TIETÄSI TEKSTIN ÄÄRELLÄ. KIRJOITA MUISTIIN AJATUKSIASI, KYSYMYKSIÄSI, KAIPAUSTASI, LÖYTÖJÄSI ...

JOS SINUN ON VAIKEA PÄÄSTÄ LIIKKEELLE, VOIT PYSÄHTYÄ SEURAAVIEN KYSYMYSTEN ÄÄRELLE:

- MITÄ KUULET, NÄET, TUNNET?
- MISTÄ SINUA MUISTUTETAAN?
- MIHIN SINUA KUTSUTAAN?

RAAMATUN PUHUTELTAVANA

JUMALAN LAUPEUS ON KUITENKIN NIIN RUNSAS JA HÄN RAKASTI MEITÄ NIIN SUURESTI, ETTÄ HÄN TEKI MEIDÄT, RIKKOMUSTEMME TÄHDEN KUOLLEET, ELÄVIKSI KRISTUKSEN KANSSA. ARMOSTA TEIDÄT ON PELASTETTU. JUMALA HERÄTTI MEIDÄT YHDESSÄ KRISTUKSEN JEESUKSEN KANSSA JA ANTOI MEILLEKIN PAIKAN TAIVAASSA OSOITTAAKSEEN KAIKILLE TULEVILLE AIKAKAUSILLE, KUINKA ÄÄRETTÖMÄN RUNSAS ON HÄNEN ARMONSA JA KUINKA SUURI HÄNEN HYVYYTENSÄ, KUN HÄN ANTOI MEILLE KRISTUKSEN JEESUKSEN. ARMOSTA JUMALA ON TEIDÄT PELASTANUT ANTAMALLA TEILLE USKON. PELASTUS EI OLE LÄHTÖISIN TEISTÄ, VAAN SE ON JUMALAN LAHJA.

(Ef. 2:4-8)

ELÄYDY TEKSTIIN, VIIPYILE RAUHASSA SEN ÄÄRELLÄ. LUE TEKSTI HITAASTI PYSÄHDELLEN KOLME, NELJÄ ... KERTAA. NIIN MONTA KERTAA, ETTÄ TUNNET SANOJEN PAINUVAN SISIMPÄÄSI. KYSELE, KUUNTELE, KATSELE, IHMETTELE ...

KULJE IHAN OMAAN TAHTIISI, OMAA TIETÄSI TEKSTIN ÄÄRELLÄ. KIRJOITA MUISTIIN AJATUKSIASI, KYSYMYKSIÄSI, KAIPAUSTASI, LÖYTÖJÄSI ...

JOS SINUN ON VAIKEA PÄÄSTÄ LIIKKEELLE, VOIT PYSÄHTYÄ SEURAAVIEN KYSYMYSTEN ÄÄRELLE:

- MITÄ KUULET, NÄET, TUNNET?
- MISTÄ SINUA MUISTUTETAAN?
- MIHIN SINUA KUTSUTAAN?

RAAMATUN PUHUTELTAVANA

**OHJAA MINUT TOTUUTESI JA OPETA MINUA, SINÄ
JUMALANI, AUTTAJANI! SINUUN MINÄ LUOTAN AINA.**

HERRA, SINÄ OLET LAUPIAS,

MUISTA MINUA,

OSOITA IKIAIKAISTA HYVYYTTÄSI.

**ÄLÄ MUISTA NUORUUTENI SYNTEJÄ, ÄLÄ PAHOJA
TEKOJANI! SINÄ, JOKA OLET USKOLLINEN JA HYVÄ, ÄLÄ
UNOHDA MINUA!**

HYVÄ JA OIKEAMIELINEN ON HERRA,

HÄN NEUVOO SYNTISILLE TIEN.

(Ps. 25: 5-8)

ELÄYDY TEKSTIIN, VIIPYILE RAUHASSA SEN ÄÄRELLÄ. LUE
TEKSTI HITAASTI PYSÄHDELLEN KOLME, NELJÄ ... KERTAA.
NIIIN MONTA KERTAA, ETTÄ TUNNET SANOJEN PAINUVAN
SISIMPÄÄSI. KYSELE, KUUNTELE, KATSELE, IHMETTELE ...

KULJE IHAN OMAAN TAHTIISI, OMAA TIETÄSI TEKSTIN
ÄÄRELLÄ. KIRJOITA MUISTIIN AJATUKSIASI, KYSYMYKSIÄSI,
KAIPAUSTASI, LÖYTÖJÄSI ...

JOS SINUN ON VAIKEA PÄÄSTÄ LIIKKEELLE, VOIT PYSÄHTYÄ
SEURAAVIEN KYSYMYSTEN ÄÄRELLE:

- MITÄ KUULET, NÄET, TUNNET?
- MISTÄ SINUA MUISTUTETAAN?
- MIHIN SINUA KUTSUTAAN?

RAAMATUN PUHUTELTAVANA

**SE, JOKA ASUU KORKEIMMAN SUOJASSA
JA YÖPYÄ KAIKKIVALTIAAN VARJOSSA,
SANOO NÄIN: "SINÄ, HERRA, OLET LINNANI JA
TURVAPAIKKANI. JUMALANI, SINUUN MINÄ TURVAAN."
HERRA PELASTAA SINUT LINNUSTAJAN ANSASTA
JA PAHAN SANAN VALLASTA.
HÄN LEVITTÄÄ SIIPENSÄ YLLESI,
JA SINÄ OLET TURVASSA NIIDEN ALLA.
HÄNEN USKOLLISUUTENSA ON SINULLE MUURI JA KILPI.
(Ps. 91:1-4)**

ELÄYDY TEKSTIIN, VIIPYILE RAUHASSA SEN ÄÄRELLÄ. LUE
TEKSTI HITAASTI PYSÄHDELLEN KOLME, NELJÄ ... KERTAA.
NIIIN MONTA KERTAA, ETTÄ TUNNET SANOJEN PAINUVAN
SISIMPÄÄSI. KYSELE, KUUNTELE, KATSELE, IHMETTELE ...

KULJE IHAN OMAAN TAHTIISI, OMAA TIETÄSI TEKSTIN
ÄÄRELLÄ. KIRJOITA MUISTIIN AJATUKSIASI, KYSYMYKSIÄSI,
KAIPAUSTASI, LÖYTÖJÄSI ...

JOS SINUN ON VAIKEA PÄÄSTÄ LIIKKEELLE, VOIT PYSÄHTYÄ
SEURAAVIEN KYSYMYSTEN ÄÄRELLE:

- MITÄ KUULET, NÄET, TUNNET?
- MISTÄ SINUA MUISTUTETAAN?
- MIHIN SINUA KUTSUTAAN?

RAAMATUN PUHUTELTAVANA

**HÄN VIRVOITTAÄ VÄSYNEEN
JA ANTAA HEIKOLLE VOIMAA.
NUORETKIN VÄSYVÄT JA NÄÄNTYVÄT,
NUORUKAISET KOMPASTELEVAT JA KAATUVAT,
MUTTA KAIKKI, JOTKA HERRAA ODOTTAVAT, SAAVAT
UUDEN VOIMAN, HE KOHOAVAT SIIVILLEEN KUIN KOTKAT.
HE JUOKSEVAT EIVÄTKÄ UUVU, HE VAELTAVAT EIVÄTKÄ
VÄSY.**

(JES. 40: 29-31)

ELÄYDY TEKSTIIN, VIIPYILE RAUHASSA SEN ÄÄRELLÄ. LUE
TEKSTI HITAASTI PYSÄHDELLEN KOLME, NELJÄ ... KERTAA.
NIIIN MONTA KERTAA, ETTÄ TUNNET SANOJEN PAINUVAN
SISIMPÄÄSI. KYSELE, KUUNTELE, KATSELE, IHMETTELE ...

KULJE IHAN OMAAN TAHTIISI, OMAA TIETÄSI TEKSTIN
ÄÄRELLÄ. KIRJOITA MUISTIIN AJATUKSIASI, KYSYMYKSIÄSI,
KAIPAUSTASI, LÖYTÖJÄSI ...

JOS SINUN ON VAIKEA PÄÄSTÄ LIIKKEELLE, VOIT PYSÄHTYÄ
SEURAAVIEN KYSYMYSTEN ÄÄRELLE:

- MITÄ KUULET, NÄET, TUNNET?
- MISTÄ SINUA MUISTUTETAAN?
- MIHIN SINUA KUTSUTAAN?

RAAMATUN PUHUTELTAVANA

**ÄLÄ SANO, ETTÄ OLET NUORI,
VAAN MENE, MINNE IKINÄ SINUT LÄHETÄN,
JA PUHU, MITÄ MINÄ KÄSKEN SINUN PUHUA.
ÄLÄ PELKÄÄ KETÄÄN, SILLÄ MINÄ, HERRA, OLEN SINUN
KANSSASI JA SUOJELEN SINUA.**
(JER. 1: 7-8)

- MITÄ KUULET, NÄET, TUNNET?
- MISTÄ SINUA MUISTUTETAAN?
- MIHIN SINUA KUTSUTAAN?

ELÄYDY TEKSTIIN, VIIPYILE RAUHASSA SEN ÄÄRELLÄ. LUE
TEKSTI HITAASTI PYSÄHDELLEN KOLME, NELJÄ ... KERTAA.
NIIIN MONTA KERTAA, ETTÄ TUNNET SANOJEN PAINUVAN
SISIMPÄÄSI. KYSELE, KUUNTELE, KATSELE, IHMETTELE ...

KULJE IHAN OMAAN TAHTIISI, OMAA TIETÄSI TEKSTIN
ÄÄRELLÄ. KIRJOITA MUISTIIN AJATUKSIASI, KYSYMYKSIÄSI,
KAIPAUSTASI, LÖYTÖJÄSI ...

JOS SINUN ON VAIKEA PÄÄSTÄ LIIKKEELLE, VOIT PYSÄHTYÄ
SEURAAVIEN KYSYMYSTEN ÄÄRELLE:

LIITE 4 - Raamattutyöskentelyn purku

RAAMATTUTYÖSKENTELEN PURKU

POHTIKAA KOLMEN HENGEN RYHMISSÄ EDELLISTÄ TYÖSKENTELYÄ.

- MILTÄ TUNTUI?
- OLIKO HELPPOA VAI VAIKEAA?
- HERÄSIKÖ AJATUKSIA? MILLAISIA?

**RAKAS JUMALA,
OLETKO SUUNNATTOMAN
SUURI?
OLETKO VALTAVAN PYHÄ?
SAANKO TULLA LÄHELLESI?
SILLÄ MINÄHÄN EN OLE SUURI.
EN OIKEIN YMMÄRRÄ PYHYTTÄ.
MUTTA TUNNEN RAKKAUTESI,
JOKA YMPÄRÖI MINUT.**

- LOIS ROCK, SUOMENTANUT MAISA TONTERI -

HERRA JEEBUS KRISTUS, AVAA
MEIDÄN SYDÄMEMME
YKSINKERTAISELLE ILOLLE,
YSTÄVYYDELLE,
AURINGONPAISTEELLE,
NAURULLE JA ITKULLE, LEIVÄLLE
JA VIINILLE, TOIVOLLE JA
UNELMILLE. LÄHETÄ
TAIVAALLINEN TUULEN VIRE,
PYHÄN HENGEN UUTTA LUOVA
VIRVOITUS.
TEE MEISTÄ SINUN IHMISIÄSI,
JOIDEN ELÄMÄSSÄ VIRTAAVAT
RAKKAUS JA RAUHA.

JUMALA, ANNA ENKELISI
SUOJELLA MINUA JOKA
PUOLELTA:
YLHÄÄLTÄ JA ALHAALTA,
EDESTÄ JA TAKAA,
VASEMMALTA JA OIKEALTA,
ULKOA- JA SISÄLTÄPÄIN.
ANNA HÄNEN AINA KULKEA
VIERELLÄIN.
ÄAMEN.

- MONICA VIKSTRÖM-JOKELA -

JUMALA.

OLEN TÄYDELLINEN, SILLÄ SINÄ LOIT
MINUT.

OLEN KAUNIS, SILLÄ OLEN SINUN
KUVASI.

OLEN IHME, IHME YHÄ UUDESTAAN.
OLEN ARVOKAS, SILLÄ SINÄ RAKASTAT
MINUA.

MINUSSA ON SINUN SALAISUUTESI.
ILOITSET MINUSTA, SIITÄ, ETTÄ OLEN.
JA MINÄ EN HALUA KOSKAAN
UNOHTAA, KUKA OIKEASTI OLEN. OLEN
PALA SINUA, SILLÄ OLET ANTANUT
MINULLE ELÄMÄN HENGEN.

- PIRJO KANTALA -

MISSÄ OLET, JUMALA?

KUULETKO, KUN PUHUN SINULLE?

HUOMAATKO, KUN ETSIN SINUA?

TUNNETKO, KUN TARVITSEN SINUA?

ODOTAN VASTAUSTASI, MUTTA SINÄ

VAIKENET.

ETSIN SINUA EPÄTOIVOISESTI,

MUTTA SINÄ PILOUDUT.

HALUAN LÄHELLESI, MUTTA TUNNEN

OLEVANI YKSIN.

HILJAISUUS -

SITÄKÖ MINÄ JUURI NYT TARVITSEN?

JUMALA, KIITOS, ETTÄ OLET

LÄHELLÄNI, VAIKKEI SILTÄ

TUNTUISIKAAN.

JUMALA KULKEKOON VIERELLÄSI SULKIEN
SINUT SYLIINSÄ JA SUOJELLEN SINUA.

JUMALA KULKEKOON TAKANASI VARJELLEN
SINUA IHMISTEN PAHOILTA AJATUKSILTA.

JUMALA KULKEKOON ALAPUOLELLASI OTTAEN
SINUT KIINNI PUDOTESSASI JA VETÄEN POIS
ANSOISTA.

JUMALA OLKOON KANSSASI JA
LOHDUTTAKOON SINUA SURUSSASI.

JUMALA OLKOON YMPÄRILLÄSI JA
PUOLUSTAKOON SINUA MUIDEN EDESSÄ.

JUMALA OLKOON MATKALLASI SIUNATEN
SINUA.

LIITE 6 - Rukousrastin ohjeistukset

**VOIT SYTYTTÄÄ KYNTTILÄN MERKIKSI
SANATTOMASTA RUKOUKSESTA
JUMALALLE**

**VOIT VALITA HALUAMASI VÄRISET
RUKOUSKIVET, RUKOILLA NIIDEN
TEEMAN MUKAAN JA LAITTA A NE
KULHOON**

VIHREÄ:

LAPSET, KASVU, TOIVO

MUSTA:

SURU, SAIRAUUS

SININEN:

MINÄ, TERVEYS, USKONELÄMÄ

KIRKAS:

SANATONTA PUHETTA JUMALALLE

PUNAINEN:

ILO, RAKKAUS, YSTÄVÄT, ISÄ, ÄITI

LIITE 7 - Esirukousrastin ohjeistus

**VOIT KIRJOITTA A ESIRUKOUSPYYNTÖJÄ, JOIDEN
PUOLESTA RUKOILLAAN YHTEISESSÄ
PÄÄTÖSHARTAUDESSA.**

**JOS ET HALUA LAPPUASI LUETTAVAN ÄÄNEEN,
KIRJOITA SIIHEN ”EI LUETA”.**

Iltarukous (Vesper)

Rukoussunnuntai - Sydämen puhetta Jumalan kanssa

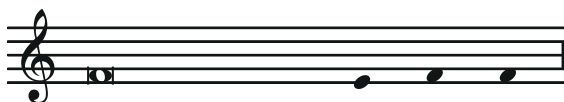
”Rukoussunnuntain tekstit puhuvat siitä, mitä rukoileminen on ja mitä lupauksia siihen sisältyy. Teksteissä kerrotaan myös Kristuksesta suurena esirukoilijana ja rukoilemisen opettajana.”

Virsi: 517 Herra kädelläsi

1. Johdanto

Johdannon edellä voi olla virsi, laulu tai soitinmusiikkia.

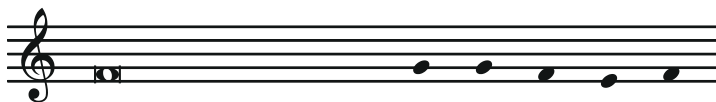
Halleluja jätetään pois paastonaikana tuhkakeskiviikosta lähtien. Pieni kunnia jätetään pois paastonaikana 5. paastonajan sunnuntaista lähtien.

E Herra, avaa minun huu - le - ni,

S niin suuni julistaa sinun kunni - aa - si.

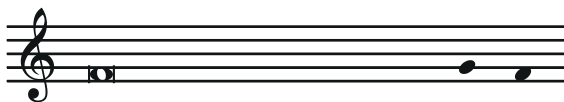
E Jumala, ole armollinen, pe - las - ta mi - nut.

S Riennä avukseni, Her-ra.

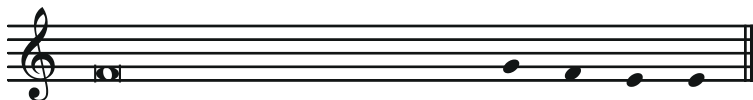
E Kunnia Isälle ja Po - jal - le ja Pyhälle Hen-gel - le,

S niin kuin oli alussa, nyt on ja ai - na,

iankaikkisesta iankaikkiseen. Aa-men. Hal - le - lu - ja.

Ylistys sinulle, Kristus, kunni - an ku - nin-gas.

2. Virsi

Vesperin hymni s. 281 (virsikirjan jumalanpalvelusliitteessä nro 752).

Virsi: 125 Kosketa minua Henki

3. Psalmi

Psalmiin liitetään Pieni kunnia (Gloria Patri). Sen sijasta voidaan käyttää seuraavia virrensäkeistöjä: 49: 4, 50: 6, 111: 7, 115: 8, 131: 4, 258: 6, 325: 4, 334: 8, 418: 8, 420: 9, 475: 4, 534: 6. Pieni kunnia jätetään pois paastonaikana 5. paastonajan sunnuntaista lähtien.

Ps. 40: 2-6

”Hartaasti minä odotin Herraa, ja hän kumartui minun puoleeni ja kuuli huutoni.

Hän veti minut ylös syvästä kuopasta, upottavasta liejusta.

Hän nosti minut kalliolle, antoi lujan pohjan askelteneni alle.

Hän antoi suuhuni uuden virren, kiitoslaulun Jumalamme ylistykseksi.

Tämän kuulevat monet, tuntevat pyhää pelkoa ja turvaavat Herraan.

Hyvä on sen osa, joka luottaa Herraan, ei etsi apua pahan voimilta eikä käänny niiden puoleen, jotka valhetta palvelevat.

Herra, minun Jumalani, kukaan ei ole sinun vertaisesi!

Sinä olet tehnyt suuria tekoja, sinä ajattelet meidän parastamme.

Minä haluan kertoa teoistasi – niitä on enemmän kuin voin luetella.”

Kunnia Isälle ja Pojalle

ja Pyhälle Hengelle,

niin kuin oli alussa, nyt on ja aina,

iankaikkisesta iankaikkiseen. Aamen.

4. Raamatunluku

Luetaan jokin kirkkovuoden tai vuorokauden ajankohtaan liittyvä lukukappale tai evankeliumi. Raamatunlukua voi seurata hiljainen mietiskely.

Ef. 3: 14-21 (1. vuosikerta)

”Minä polvistun Isän eteen, hänen, jonka asemaa jokainen isän ja lapsen suhde taivaassa ja maan päällä kuvastaa. Rukoilen, että hän sanomattomassa kirkkaudessaan hengellään vahvistaisi ja voimistaisi teidän sisäistä olemustanne. Näin Kristus asuu teidän sydämissänne, kun te uskotte, ja rakkaus on elämänne perustus ja kasvupohja. Silloin te kykenette yhdessä kaikkien pyhien kanssa käsittämään kaiken leveyden, pituuden, korkeuden ja syvyyden, ja voitte tajuta Kristuksen rakkauden, joka ylittää kaiken tiedon. Niin Jumalan koko täyteys valtaa teidät.

Jumalalle, joka meissä vaikuttavalla voimallaan kykenee tekemään monin verroin enemmän kuin osaamme pyytää tai edes ajatella, olkoon ylistys seurakunnassa ja Kristuksessa Jeesuksessa kautta kaikkien sukupolvien, aina ja ikuisesti. Aamen.”

5. Lyhyt vastauslaulu eli responsorio (Responsorium)

Pieni kunnia ja sen jälkeinen kertosaie jätetään pois paastonaikana 5. paastonajan sunnuntaista lähtien.

Vastauslaulun sijasta voi olla virsi, laulu tai soitinmusiikkia.

Virsi: 510 Sinä, Jeesus ymmärrät parhaiten

E Sa - na - si on lamp-pu, va - lo as - ke - leil - la - ni.

S Sa - na - si on lamp-pu, va - lo as - ke - leil - la - ni.

E Sinä olet suo - ja - ni ja kil - pe - ni, sa - naa - si mi - nä tur - vaan.

S Sa - na - si on lamp-pu, va - lo as - ke - leil - la - ni.

E Kunnia I - säl - le ja Po - jal - le ja Py - häl - le Hen - gel - le.

S Sa - na - si on lamp-pu, va - lo as - ke - leil - la - ni.

6. Puhe

Puheen sijasta voidaan lukea mietiskelyteksti.

"Ihmismieli on outo kapistus, monimutkainen ja monesti käsittämätön. Sen syvyyksistä kumpuaa ajatusvyyhteä, joillakin ehkä selkeää ja järjestyksessä pysyvää, mutta veikkaan, että useimmilla sinne tänne sinkoilevaa, huomioiden, havaintojen, aistimusten, tunteiden ja muistojen soppaa, jota on vaikea saada pysymään kiinnittyneenä mihinkään kovin pitkäksi aikaa.

Sitä mistä mielen ja ajatusten sisältö kumpuaa, voi sanoa vaikka sydämeksi. "Sydämen kyllyydestä suu puhuu", sanoo sananlasku ja toinen lisää: "Siitä puhe mistä puute". Eli mitä sydämessä on tai mitä siltä puuttuu, käy ilmi puheesta ja siitä, mitä mielessä liikkuu.

Päivän teksteissä rukoillaan. Rukous on sydämen puhetta Jumalan kanssa. Jos sydämeni on rauhaton, en osaa rukoilla. Jos olen loukkaantunut ja katkera, en voi rukoilla. Jos viha ja kostonhalu täyttää mieleni, en pysty rukoilemaan. Jos kaikki menee hyvin ja minua onnistaa, en muista rukoilla. Silti, rukous on olotila, jossa sydämen viritystä on mahdollista muuttaa.

Jos esimerkiksi kostonhalun täyttämä mieli hetkeksikin väsy vihan pitämisestä ja havaitsee oman tilansa, voi pyytää: "Jeesus Kristus Jumalan poika, armahda minua syntistä". Tätä Kristuksen rukousta voi toistaa aina ja kaikkialla. Se on avunpyyntö ja sydämen puheen avain. Avainta voi vääntää niin kauan, että sydän aukeaa ja mieli kääntyy

hyvän puolelle pois viha-ajatusten ja vihapuheen, katkeruuden ja uhrimielialan vankeudesta.

Sydämen puheessa ei välttämättä tarvita sanoja – Jumala ymmärtää kaiken ilman sanojakin – mutta ihmiset voivat tarvita sanoja saadakseen tukea, lohtua ja vahvistusta yhteisestä rukouksesta. Sydämen puhe Jumalalle on mielen tila, jota voi nöyrästi pyytää samalla kun pyytää, että Jumala antaisi ymmärrystä kuunnella, mitä hänellä on sanottavana minulle.”

Kaija Pispala

7. Marian kiitoslaulu (Magnificat)

Kiitoslaulun (canticum, Luuk. 1: 46–55) sävelmä s. 446 (virsikirjan jumalanpalvelusliitteessä nro 803). Kiitoslauluna voi olla myös virsi 50. Pieni kunnia jätetään pois paastonaikana 5. paastonajan sunnuntaista lähtien.

Virsi: 50 Jumalaa kiittää sieluni

Antifoni

Kristusta, Vapahtajaamme ja iankaikkista Jumalaa, Marian poikaa, me ylistämme ikuisesti.

Kiitoslaulu

Minun (+) sieluni ylistää Herran suuruutta,
minun henkeni riemuitsee Jumalasta, Vapahtajastani,
sillä hän on luonut katseensa vähäiseen palvelijaansa.

Tästedes kaikki sukupolvet ylistävät minua autuaaksi,
sillä Voimallinen on tehnyt minulle suuria tekoja.

Hänen nimensä on pyhä,
polvesta polveen hän osoittaa laupeutensa niille,
jotka häntä pelkäävät.

Hänen kätensä on tehnyt mahtavia tekoja,
hän on lyönyt hajalle ne, joilla on ylpeät ajatukset sydämessään.

Hän on syössyt vallanpitäjät istuimiltaan
ja korottanut alhaiset.

Nälkäiset hän on ruokkinut runsain määrin,
mutta rikkaat hän on lähettänyt pois tyhjin käsin.

Hän on pitänyt huolen Israelista, palvelijastaan,
hän on muistanut kansaansa

ja osoittanut laupeutensa Abrahamille
ja hänen jälkeläisilleen, ajasta aikaan,
niin kuin hän on isillemme luvannut.

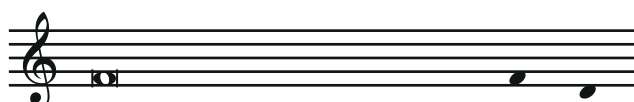
Kunnia Isälle ja Pojalle
ja Pyhälle Hengelle,
niin kuin oli alussa, nyt on ja aina,
iankaikkisesta iankaikkiseen. Amen.

Antifoni

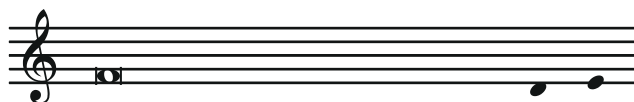
Kristusta, Vapahtajaamme ja iankaikkista Jumalaa, Marian poikaa,
me ylistämme ikuisesti.

8. Rukousjakso

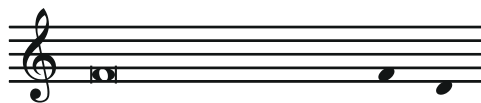
Vuororukous

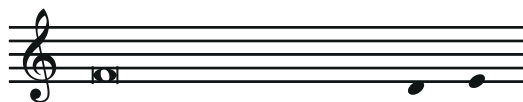
E Jumala, Herra Sebaot, lohduta mei - tä.

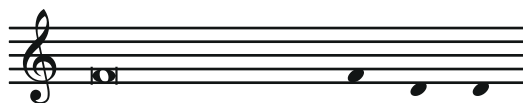
S Kirkasta kasvosi, niin me saamme a - vun.

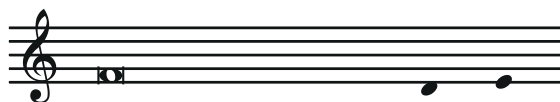
E Tule, Kristus, ja auta mei - tä.

S Lunasta meidät armosi täh - den.

E Herra, kuule ruko - uk - se - ni.

S Kallista korvasi huutoni puo - leen.

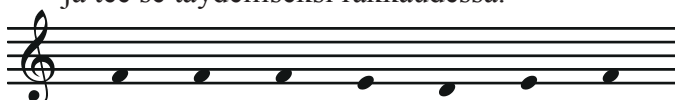
E Ru - koil - kaam - me.

Esirukous

Esirukous voidaan laatia vapaasti. Seurakunnan rukouslauseena voidaan toistaa tällöin huudahdusta »Herra, armahda meitä». Esirukous voidaan päättää lyhyeen hiljaiseen rukoukseen.

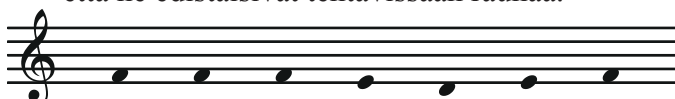
Esirukouspyynnöt + rukouskivet

E Muista, Herra, kirkkoasi, varjele se pahan vallasta
ja tee se täydelliseksi rakkaudessa.

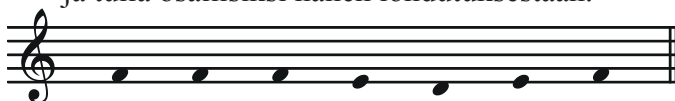
S Her - ra, ar - mah - da mei - tä.

E Tue kaikkia, joille on uskottu valtaa,
että he edistäisivät tehtävissään rauhaa.

S Kris - tus, ar - mah - da mei - tä.

E Anna sairaiden ja masentuneiden tuntea yhteyttä Kristuksen kärsimykseen
ja tulla osallisiksi hänen lohdutuksestaan.

S Her - ra, ar - mah - da mei - tä.

Päivän rukous

Luetaan jokin kirkkovuoden tai vuorokauden ajankohtaan liittyvä rukous. Rukoushetkien päivän rukoukset s. 285. Rukous voidaan laatia myös vapaasti.

Rukous voidaan lukea tai laulaa. Päivän rukouksen sävelmä s. 452.

Päivän rukous: Jumalanpalvelusten kirja, yleisiä nro 6.

”Pyhä Jumala, Luojamme.

Sinun on taivas, maa ja meri,

sinun on elämä, jonka olet meille lahjoittanut.

Anna siunauksesi kättemme töille.

Puhalla ajatustemme purjeisiin

toivon tuulta,

niin että voimme toteuttaa tehtävämme

sinun maailmassasi.

Kasvata meissä hedelmää,

josta meidät tunnetaan sinun omiksesi

kaikessa mitä teemme.

Kuule rukouksemme Jeesuksen nimessä.”

S Aa - men.

(Musiikki päättyy)

Isä meidän

Herran rukous lausutaan yhteen ääneen. Se voidaan myös laulaa (sävelmät s. 453, virsikirjan jumalanpalvelusliitteessä nro 805).

Herran rukouksen ekumeenista sanamuotoa (s. 262) voidaan käyttää ekumeenisissa tilaisuuksissa.

S Isä meidän, joka olet taivaissa.

Pyhitetty olkoon sinun nimesi.

Tulkoon sinun valtakuntasi.

Tapahtukoon sinun tahtosi,

myös maan päällä niin kuin taivaassa.

Anna meille tänä päivänä meidän jokapäiväinen leipämme.

Ja anna meille meidän syntimme anteeksi,

niin kuin mekin anteeksi annamme niille,

jotka ovat meitä vastaan rikkoneet.

Äläkä saata meitä kiusaukseen,

vaan päästä meidät pahasta.

Sillä sinun on valtakunta ja voima ja kunnia iankaikkisesti.

Aamen.

(Musiikki jatkuu)

9. Ylistys (Benedicamus)

Ylistys jätetään pois kiirastorstain, pitkäperjantain ja hiljaisen lauantain rukoushetkistä.

E Kiit - tä - kääm - me Her - ra!

S Ju - ma - la - le kii - tos. Hal - le - lu - ja!

Paastonaikana tuhkakeskiyikosta lähtien:

E Kiit - tä - kääm - me Her - ra!

S Ju - ma - la - le kii - tos. Aa - men, aa - men.

10. Siunaus

E Siunatkoon meitä kaikkivaltias ja armollinen Ju - ma - la,

I - sä ja (+) Poi - ka ja Py - hä Hen - ki.

S Aa - men.

11. Päätösmusiikki

Päätösmusiikkina voi olla virsi, laulu tai soitinmusiikkia.

**Nuoren seurakunnan veisukirja 2015:
60 Sinua katsomaan**

Toivottavasti materiaalipaketistamme oli sinulle hyötyä!
Kuulemme mielellämme kokemuksia ja palautetta materiaalin käytöstä.

viisiellementiahengellisyyteen@gmail.com